รายงานผลการการถอดบทเรียน

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี ๒๕๖๒
ประเด็น “เครือข่ายเข้มแข็ง”

สำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร

รายงานการถอดบทเรียน
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเขตตลิ่งชัน
ประเด็น “เครือข่ายเข้มแข็ง”

ส่วนที่ ๑ **ความเป็นมา และวัตถุประสงค์ของการถอดบทเรียน**

ส่วนที่ ๒ **กระบวนการถอดบทเรียน**

ส่วนที่ ๓ **ผลการถอดบทเรียน**

๓.๑ สถานการณ์/ที่มา/เป้าหมาย

๓.๒ บทบาทหน้าที่และประโยชน์ที่ได้รับ

๓.๓ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๓.๔ ปัญหา/อุปสรรค

๓.๕ แผนการพัฒนาเครือข่าย

การถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเขตตลิ่งชัน ประเด็น “เครือข่ายเข้มแข็ง”

ส่วนที่ ๑ ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าเกษตรการผลิตสินค้าเกษตรเขตตลิ่งชัน ประเด็น “เครือข่ายเข้มแข็ง”

การถอดบทเรียนเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อสร้างการเรียนรู้ โดยดึงหรือสกัดเอาความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล ออกมาเป็นบทเรียนหรือความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowl,edge) และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอันจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงแนวทางการทำงานหรือยกระดับการดำเนินกิจกรรมให้ดียิ่งขึ้น ในปัจจุบันสำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานครได้เน้นการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรโดยใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร หรือ ศพก. เป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ แต่เนื่องจากปัญหาในเรื่องของการเดินทางในกรุงเทพมหานครซึ่งต้องใช้เวลานานจึงต้องในการจัดตั้งเครือข่ายเพื่อช่วยพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรให้ประสบความสำเร็จสามารถเข้าถึงเกษตรกรได้อย่างใกล้ชิด ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเขตตลิ่งชัน เป็นศูนย์เรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จในการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันของแต่ละหน่วยงาน และเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอันจะเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ชุมชนอย่างครอบคลุมในพื้นที่ที่รับผิดชอบ สำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานครจึงได้คัดเลือกศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเขตตลิ่งชันในการถอดบทเรียน เพื่อเป็นต้นแบบการเรียนรู้ในการพัฒนาขับเคลื่อนการทำงานในรูปแบบเครือข่ายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการถอดบทเรียน

๑. เพื่อให้เกิดองค์ความรู้เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาเชื่อมโยงการดำเนินงานเป็นเครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้ดียิ่งขึ้น

๒. เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร หรือระหว่างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา

๓. สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อยอดให้กับองค์กรเกษตรกรและเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ

ส่วนที่ ๒ กระบวนการถอดบทเรียน

การถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเขตตลิ่งชัน ในประเด็น “เครือข่ายเข้มแข็ง”ได้ดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ การเตรียมงาน สำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานครได้มอบหมายกลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศจัดตั้งทีมงาน และได้ประชุมชี้แจงประเด็น วัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงาน และกรอบประเด็นคำถามตามที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนด

๒.๒ บุคคลเป้าหมาย ทีมงานได้กำหนดเป้าหมายไว้ ๒ กลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากเป็นผู้บริหารจัดการการดำเนินงานทั้งหมด ได้แก่

๑) ประธาน เครือข่าย ศพก.เขตตลิ่งชัน

๒) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบ ศพก. สำนักงานเกษตรพื้นที่ ๓

๒.๓ การดำเนินการถอดบทเรียน ในการดำเนินการถอดบทเรียนจะใช้วิธีการถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง (Story Telling) และการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติการ (After Action Review) ควบคู่กันไป ซึ่งทีมงานจะได้จับประเด็นและตีความจากเรื่องเล่าที่ผู้เล่าได้ประสบในการดำเนินกิจกรรม

ส่วนที่ ๓ ผลการถอดบทเรียน

๓.๑ สถานการณ์/ที่มา/เป้าหมาย

เดิมที่นายไวพจน์ นิตทิม เป็นเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกล้วยไม้ในพื้นที่เขตตลิ่งชันและมีความขยันในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพด้านการเกษตรเพิ่มเติมอยู่เสมอ ทั้งจากการอ่านตำรา ศึกษาดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ ด้วยความที่เป็นบุคคลที่มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีจึงได้รับการถ่ายทอดความรู้จากที่ต่าง ๆ นำมาทดลองปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในพื้นที่หลายหน่วยงานได้เล็งเห็นในความสามารถ ความใฝ่รู้ และความมีจิตใจเอื้อเฟื้อ อาสาที่จะช่วยงานสาธารณะโดยที่ไม่หวังตอบแทนโดยใช้ความสามารถที่ได้สั่งสมมาเพื่อเป็นประโยชน์แก่พื้นที่และชุมชน จึงได้เริ่มทำงานพัฒนาชุมชนร่วมหลายหน่วยงาน เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นต้น โดยเป็นอาสาสมัครให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้ได้รู้จักคุ้ยเคยกับเจ้าหน้าที่และเกษตรกรจำนวนมาก ในส่วนของกรมส่งเสริมการเกษตรได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยการเป็นเกษตรกรผู้นำในการพัฒนาด้านการเกษตรเพื่อเป็นต้นแบบให้เกษตรกรทั่วไป และในปี ๒๕๔๖ กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำแขวงบางเชือกหนัง (ศบกต.) เขตตลิ่งชันขึ้นเพื่อใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรโดยมีนายไวพจน์ นิตทิมเป็นประธาน มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงาน ศบกต. โดยคัดเลือกเกษตรกรที่รู้จักคุ้นเคย มีจิตใจอาสาเช่นเดียวกันมาจากชุมชน หมู่บ้านในพื้นที่เพื่อร่วมกันพัฒนาภาคการเกษตรและแก้ไขปัญหาการเกษตรให้กับพื้นที่ตนเอง ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานร่วมกันเป็นทีมของเกษตรกรในพื้นที่เขตตลิ่งชัน หลังจากที่ ศบกต.ได้มีการถ่ายโอนภารกิจไปให้หน่วยงานท้องถิ่นซึ่งก็คือกรุงเทพมหานคร และกรมส่งเสริมการเกษตรได้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรขึ้นเพื่อใช้เป็นกลไกในการส่งเสริมการเกษตรตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นายไวพจน์ นิตทิม ประธาน ศบกต.ซึ่งได้ทำงานร่วมกับสำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานครมาโดยตลอด ด้วยความสนิทสนม ความมีจิตใจอาสาประกอบกับมีความรู้ความสามารถรอบด้านจึงเสนอให้ใช้พื้นที่การเกษตรของตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร จึงได้จัดตั้งขึ้นเป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเขตตลิ่งชัน (ศพก.) เพื่อดูแลและให้ความรู้แก่

เกษตรกรและประชาชนที่สนใจในพื้นที่ และเพื่อให้มีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพจึงได้มีการประชุมหารือกันในหมู่เกษตรกรผู้นำและเกษตรที่มีมีจิตใจอาสาซึ่งมีความรักใครสนิทสนมกันมาร่วมการทำงานโดยจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในแขนงต่าง ๆ ทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย มีการประชุมคณะกรรมการเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ก็ได้ศูนย์เครือข่ายต่าง ๆ ที่มีมาช่วยให้ความรู้แก่เกษตรกร ช่วยจัดการเพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้อย่างราบรื่นซึ่งสำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานครได้เล็งเห็นผลจากการดำเนินงานจึงได้คัดเลือก ศพก.เขตตลิ่งชันเพื่อเป็นต้นแบบต่อไป

๓.๒ บทบาทหน้าที่และประโยชน์ที่ได้รับ

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเขตตลิ่งชันซึ่งเป็น ศพก.หลักมีพืชหลักคือกล้วยไม้ซึ่งเป็นกล้วยไม้ตระกูลหวาย ม๊อคคาร่า มีศูนย์เครือข่ายทั้งสิ้น ๑๑ เครือข่าย ได้แก่

๑) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนแขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน
๒) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนแขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง
๓) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนแขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน
๔) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนแขวงบางบอน เขตบางบอน
๕) จุดเรียนรู้ด้านการผลิตพืชผักไฮโดรโปรนิกส์ แขวงบางมด เขตจอมทอง
๖) จุดเรียนรู้ด้านการเลี้ยงปลาเบญจพรรณ แขวงฉิมพลี เขตตลิ่งชัน
๗) จุดเรียนรู้ด้านการเลี้ยงปลาแขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน
๘) จุดเรียนรู้การเลี้ยงหอยแครงแขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน
๙) จุดเรียนรู้ด้านการเลี้ยงแพะ แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ
๑๐) จุดเรียนรู้ด้านการตลาด ตลาดน้ำคลองรัดมะยม แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน
๑๑) จุดเรียนรู้ด้านเคหกิจการเกษตร แขวงบางมด เขตทุ่งครุ

ซึ่งวัตถุประสงค์ของการมีศูนย์เครือข่ายก็เพื่อให้มีศูนย์เรียนรู้กระจายอยู่ในพื้นที่และครอบคลุมในทุก ๆ ด้านทั้ง Demand และ Supply ดังจะเห็นได้จากการมีทั้งศูนย์เรียนรู้ด้านการผลิต การแปรรูป และด้านการตลาด โดยมีการกำหนดหน้าที่บทบาทของแต่ละเครือข่ายที่นอกจากจะเป็นจุดเรียนรู้ในงานที่แต่ละเครือข่ายมีความชำนาญแล้ว ยังมีกิจกรรมร่วมกันในอีกหลาย ๆ กิจกรรม เช่นการจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีซึ่งจะให้แต่ละ

เครือข่ายมาร่วมกิจกรรมเป็นฐานเรียนรู้ตามความเหมาะสม และความต้องการของพื้นที่ ทั้งนี้จะเป็นการสร้างความสามัคคี การมีส่วนร่วมให้กับแต่ละเครือข่ายให้มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรม สำหรับที่มาของศูนย์เครือข่ายจะเริ่มจากประธาน ศพก.หลัก และสำนักงานเกษตรพื้นที่ ๓ และหน่วยงานภาคีของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมพิจารณาการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายโดยพิจารณาจากพื้นที่ที่ควรกระจายไปในแต่ละพื้นที่และการมีจิตอาสาเพื่อให้การดำเนินงานร่วมกันประสบความสำเร็จ หลังจากที่มีศูนย์เครือข่ายก็มีการตั้งเป็นคณะกรรมการเครือข่าย ศพก. และร่วมกันพิจารณาในการคัดเลือกศูนย์เครือข่ายเพิ่มเติมขึ้นในระยะต่อ ๆ มา

๓.๓ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

สำหรับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานเป็นเครือข่ายหรือเป็นทีมนั้น นายไวพจน์ นิตทิม ประธานเครือข่าย ศพก.เขตตลิ่งชันได้เน้นย้ำและให้ความสำคัญถึงการพิจารณาคัดเลือกเกษตรกรที่จะมาทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกัน คือ

๑) ต้องมีจิตใจอาสาที่จะทำงานร่วมกันโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนอย่างแท้จริง ซึ่งจะต้องมีการพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน

๒) ควรเริ่มจากบุคคลที่มีความคุ้นเคยซึ่งจะช่วยให้การพูดคุยทำความเข้าใจได้ง่ายหรือที่เรียกว่าพูดจาภาษเดียวกัน

๓) พิจารณาถึงการประสบความสำเร็จในอาชีพทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อถือให้เกิดกับเกษตรกรหรือบุคคลทั่วไปที่ต้องการเข้ามาศึกษาดูงาน

๔) การเป็นคนกระตือรือร้น ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมให้กับตัวเอง และมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับบุคคลรอบข้าง

๕) แต่ละเครือข่ายจะมีทีมงานในการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

๓.๔ ปัญหาและอุปสรรค

๑) ด้านงบประมาณ การสนับสนุนงบประมาณทั้งหมดมาจากหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงบดำเนินงานทำให้การพัฒนา ศพก.ไม่สามารถดำเนินการได้ในทุก ๆ ด้าน และงบสนับสนุนมีจำนวนน้อย ไม่มีงบประมาณจังหวัดหรืองบประมาณกลุ่มจังหวัดสนับสนุนเนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นเขตปกครองพิเศษการบริหาราชการจะต่างจากจังหวัดอื่น ๆ

๒) ด้านการเดินทางสัญจร ในกรุงเทพมหานครที่ต้องใช้ระยะเวลานานและสภาพอากาศที่ร้อนซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรมของ ศพก. และเครือข่าย หากได้รับงบประมาณในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อเชื่อมโยงการดำเนินงานผ่านระบบอินเตอร์เน็ตก็จะสามารถช่วยลดปัญหาในการเดินทางลงได้บ้าง

๓) ด้านตัวบุคคล เกษตรกรต้นแบบเครือข่ายส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้หน้าชุมชนได้ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาฝึกหัดให้เกิดความคุ้นเคยในการพูดหน้าชุมชน

๔) แต่ละเครือข่ายยังไม่สามารถเป็นตัวแทนพื้นที่ในการรวบรวมและแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง เนื่องจากปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น ภารกิจส่วนตัว การเดินทางใช้ระยะเวลานาน สภาพสังคมในกรุงเทพมหานครที่เปลี่ยนไปในลักษณะต่างคนต่างอยู่ เป็นต้น

๓.๕ แผนการพัฒนาเครือข่าย

๑) พัฒนาเกษตรกรต้นแบบของเครือข่าย ศพก. โดยจะให้คณะกรรมการเครือข่าย ศพก. ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกตัวเกษตรกรต้นแบบที่จะเข้ารับการพัฒนา โดยจะมีการพัฒนาต่อเนื่องสำหรับเกษตรกรต้นแบบที่เคยได้รับการพัฒนาการเป็นวิทยากร และเกษตรกรต้นแบบรายใหม่ควบคู่กันไป เนื่องจากการพัฒนาในลักษณะนี้ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ การฝึกทักษะ และประสบการณ์

๒) พัฒนาศูนย์เรียนรู้เครือข่ายให้มีความพร้อมในองค์ประกอบของศูนย์ เหมือน ศพก.หลัก

๓) จัดทำแผนกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อให้เครือข่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องซึ่งจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ ศพก.เครือข่ายเป็นที่รู้จักมากขึ้น

ประเด็นการถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.) ประจำปี ๒๕๖๒

หลักของ ศพก. : เป็นแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

สิ่งบ่งชี้ ๑.ตอบโจทย์ ปัญหา และแนวทาง ขอบคน พื้นที่ สินค้า

๒.เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

หลักของเครือข่าย ทุกคนได้ประโยชน์ร่วมกัน

สิ่งบ่งชี้ความเข้มแข็ง ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์

ประเด็นการถอดบทเรียน ศพก.เครือข่าย อำเภอหันคา

๑.สถานการณ์ที่มาของจุดที่เลือก

สาเหตุการถอดบทเรียนประเด็นเรื่องเครือข่ายเข้มแข็ง ศพก.อำเภอหันคา เพราะประธานคือนายชวัญชัย แตงทอง มีความเสียสละ และมีจิตอาสา ในการให้ความร่วมมือและปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าร่วมบูรณาการ การทำงานในพื้นที่ ซึ่ง ศพก.เครือข่ายที่เข้าร่วมกันเป็นสมาชิก ศพก. ส่วนใหญ่มีการทำงานร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างเครือข่าย โดยในแต่ละเดือน จะมีการประชุมคณะกรรมการ ศพก. อย่างต่อเนื่อง และมีการแบ่งงานกันเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

๒.มีเครือข่ายไรบ้าง ทำไมถึงมารวมตัวกันเป็นเครือข่าย

ที่	ชื่อศูนย์เครือข่าย	หมู่	ตำบล	ชื่อ-สกุล ประธานศูนย์
๑	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านดอนซาก	๖	ห้วยงู	นางนิตยา บุญจันทร์
๒	วิสาหกิจกลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ	๕	ห้วยงู	นายจวน สวัสดี
๓	กลุ่มผู้ใช้น้ำ	๗	วังไก่เถื่อน	นายบัวเพชร ใจแสน
๔	กลุ่มผู้เลี้ยงโค	๙	สามง่ามท่าโบสถ์	นายปราโมทย์ เชิดชูสุวรรณ
๕	เกษตรผสมผสาน	๑๒	บ้านเชี่ยน	นายสายัณห์ โฉมเชิด
๖	กลุ่มแปรรูปอาหาร	๔	สามง่ามท่าโบสถ์	นางกัณหา เพ็งพันธ์
๗	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนบ้านทับใต้	๙	สามง่ามท่าโบสถ์	นายชวัญชัย แตงทอง
๘	กลุ่มจักรสารหวายบ้านคลองคต	๑	วังไก่เถื่อน	นางจำนงค์ ภูษิต
๙	เกษตรทฤษฎีใหม่	๒	หนองแซง	นายวิเชียร ดีประสิทธิ์
๑๐	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนบ้านทับใต้	๙	สามง่ามท่าโบสถ์	นายชวัญชัย แตงทอง
๑๑	กลุ่มเลี้ยงโค	๔	ไพรนกยูง	นายสมศักดิ์ คงเพชร
๑๒	กลุ่มเพาะเห็ดบ้านรางดู่	๑๒	หนองแซง	นายอำนวย อุ้มครุฑ
๑๓	ศูนย์จัดการดินตำบลหันคา	๔	หันคา	นายสุวรรณ์ มงคลเมฆ

เชื่อมโยงเครือข่ายรวมกันจากการเข้าร่วมโครงการกับสำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานเกษตรจังหวัด ทำให้ได้มีการแลกเปลี่ยนกัน เชื่อมโยงการทำงานในด้านองค์ความรู้ และมีการทดลองปฏิบัติเรียนรู้จาก

ของจริงในพื้นที่ และช่วยเหลือกันในการจัดทำโครงการต่าง ๆ จากภาครัฐ เช่น โครงการเกษตรยั่งยืน ๑ และโครงการเสริมสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย

๓.รวมตัวกันแล้วได้อะไร(เป้าหมายร่วมของการรวมกัน)

ต้องการองค์ความรู้ และลดต้นทุนการผลิตทั้งตนเอง สมาชิก และเครือข่ายด้านการเกษตร

๔.แต่ละเครือข่ายทำอะไร/มีหน้าที่อะไรบ้าง

แต่ละเครือข่ายมีหน้าที่ เป็นวิทยากรประจำแต่ละสถานี ได้แก่สถานี ลดต้นทุน การจัดทำบัญชี การผลิตสารชีวภัณฑ์ การเลี้ยงโค การทำเกษตรผสมผสาน การจัดการดินและปุ๋ย การเลี้ยงปลา การเลี้ยงเป็ดและไก่ไข่ การผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ

๕.แต่ละเครือข่ายรวมกันแล้วได้อะไร

๑.เกิดความสามัคคี
๒.เกิดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
๓.รู้ปัญหาและร่วมหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน

๖.หลังจากนี้มีแผนที่จะพัฒนาอะไรต่อ

๑.เปิดโรงเรียนเกษตรกรให้สมาชิกแปลงใหญ่เข้ามาเรียนรู้ตลอดฤดูกาลผลิต
๒.ขยายผลสู่
๒.๑ แปลงใหญ่ที่จะเริ่มดำเนินการในปี ๒๕๖๓
๒.๒ ตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าว
๒.๓ พัฒนาเกษตรกรต้นแบบเพิ่ม ทั้งรายเก่า และรายใหม่
๒.๔ รับสมาชิก ศพก.เพิ่ม
๓.บูรณาการกับหน่วยงานกรมวิชาการเกษตร เช่น สร้างห้องปฏิบัติการผลิตปุ๋ยจุลินทรีย์ชีวภาพ (PGPR๒) เพื่อสนับสนุนให้กับสมาชิกและเครือข่าย
๔.สร้างเกษตรกรรุ่นใหม่

๗.ปัญหาอุปสรรค มีอะไรบ้าง แก้ไขอย่างไร

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยนทัศนคติ ยังไม่ยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ

แนวทางแก้ไข ๑.ปรับปรุงฐานเรียนรู้ให้มีความพร้อมอยู่เสมอ ๒. ลงมือปฏิบัติทันทีให้เกิดผลเชิงประจักษ์ ๓. เน้นสร้างคุณค่าให้อาชีพการเกษตร และเน้นการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

๘.ที่มาของแผนที่ใช้แก้ปัญหามาจากไหน

มีการประชุมคณะกรรมการ ศพก.ทุกเดือน รับทราบปัญหาจากสมาชิก ศพก เครือข่าย และร่วมแก้ปัญหาด้วยกันระหว่างการประชุม

๙.คิดว่าอะไรคือความสำเร็จของจุดนี้

๙.๑ ความร่วมมือของสมาชิกเครือข่าย

๙.๒ ครอบครัวให้การสนับสนุน เข้าใจบทบาทของเกษตรกรสมาชิกเครือข่าย

๙.๓ สมาชิก ศพก.สนใจ และต้องการองค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ

๙.๔ ลงมือปฏิบัติให้เห็นจริง ทั้งผู้เรียน และผู้สอน

๙.๕ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

๙.๖ ศึกษากลุ่มต้นแบบ เพื่อปรับใช้กับกลุ่มสมาชิก ศพก เครือข่าย

๑๐ ได้รับการสนับสนุนจากใคร เรื่องอะไร(คน งาน เงิน)

ได้รับการสนับสนุนจาก

๑๐.๑ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยนาท สนับสนุนปัจจัยการผลิตและองค์ความรู้

๑๐.๒ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สนับสนุนวิชาการความรู้

๑๐.๓ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นำเกษตรกรมาศึกษาดูงาน

๑๐.๔ พัฒนาชุมชนอำเภอหันคา สนับสนุนองค์ความรู้ด้านการแปรรูปผลผลิต

๑๐.๕ องค์กรปกครองท้องถิ่น(เทศบาลตำบลสามง่ามท่าโบสถ์) สนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่น

๑๐.๖ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สนับสนุนสินเชื่อ

๑๑.รูปภาพประกอบ

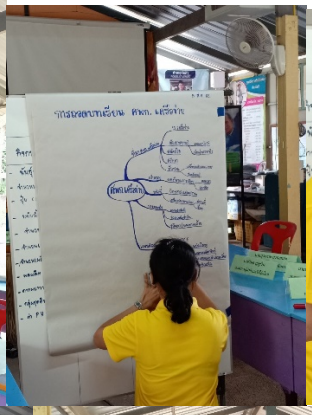
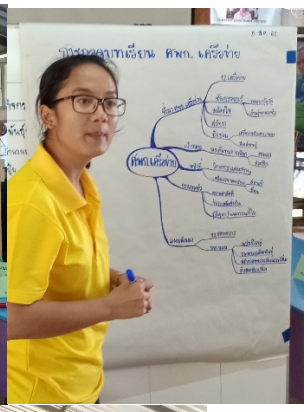
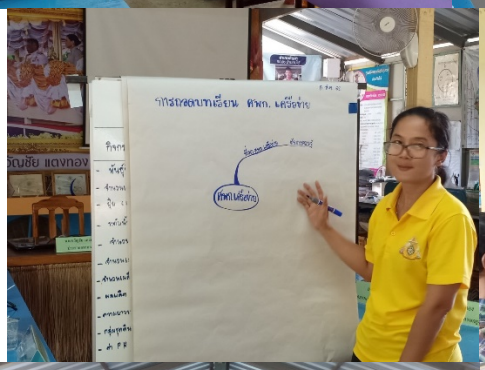

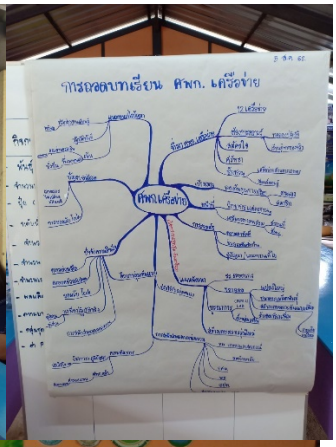

นายชลิต พิชยภิญโญ

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

กลุ่มอารักขาพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท

ผู้ถอดบทเรียน

๕ ส.ค.๖๒

การถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี ๒๕๖๒

ประเด็นการถอดองค์ความรู้ “เครือข่ายเข้มแข็ง”

๑. สถานการณ์/ที่มา ของจุดที่เลือก

ข้อมูลพื้นฐาน

ชื่อศูนย์:แปลงสาธิตเกษตรแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย
สินค้าหลัก: ทุเรียน
สถานที่ตั้ง:หมู่ที่2 ตำบลบางขนุน อำเภอ บางกรวย จังหวัด นนทบุรี
พิกัด: x 657516 y 1527712 zone 47
ชื่อประธานศูนย์เครือข่าย :นายชคดี นนทสวัสดิ์ศรี
เบอร์โทรศัพท์:081-657-6295
เทคโนโลยีเด่นของศูนย์เครือข่าย : การอนุรักษ์พันธุ์ทุเรียน/การขยายพันธุ์ทุเรียน
การนำไปใช้ประโยชน์ :เป็นแปลงปลูกอนุรักษ์พันธุ์ทุเรียนนนท์และสาธิตการขยายพันธุ์ทุเรียน
หลักสูตรการเรียนรู้ : การขยายพันธุ์ทุเรียน

ที่มา

กลุ่มแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย ได้เกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ภายในอำเภอ บางกรวย และจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนเมื่อปี ๒๕๔๙ ในชื่อว่า “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกทุเรียนนนท์อำเภอบางกรวย” โดยมี จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์ เป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจ มีสมาชิกเริ่มต้น ๗ ราย ดำเนินกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ วิถีการปลูกทุเรียนแบบภูมิปัญญาดั่งเดิมและการรักษาพันธุ์ทุเรียนนนท์ ไว้ในพื้นที่อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

อุทกภัย ปี ๒๕๕๔ น้ำท่วมใหญ่ที่ผ่านมาทำความเสียหายต่อพื้นที่ปลูกทุเรียนของจังหวัดนนทบุรีซึ่งมีพื้นที่ปลูกทุเรียนเสียหายเกือบทั้งหมดเกษตรกรอำเภอบางกรวยที่ปลูกทุเรียนและผลไม้อื่นๆ ได้รับความเสียหายอย่างมาก อำเภอบางกรวยสวนถูกภัยธรรมชาติร้อยเปอร์เซ็นต์ ล้มสลายทั้งหมด เกษตรกรหลายรายขายพื้นที่ ให้แก่บ้านจัดสรร ไม่ทำอาชีพการเกษตรต่อ ส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในอำเภอเริ่มลดน้อยถอยลง สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกทุเรียนอำเภอบางกรวย ได้รวมตัวกัน เพื่อพยายาม ผลักดันให้เกษตรกรในพื้นที่รักษาสวนทุเรียนไว้เพื่อการอนุรักษ์โดยส่งเสริมองค์ความรู้ในการปลูกและเปิดพื้นที่ให้เกษตรกรได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน

ปี ๒๕๕๗ ทางสำนักงานเกษตรอำเภอบางกรวยได้จัดตั้ง ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบางกรวย (ศพก.) ขึ้นโดยใช้สวนของ จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์ เป็นแปลงสาธิต ซึ่งจากการจัดตั้ง ศพก. นี้เอง ทำให้เกษตรกรมีการรวมตัวกันอย่างชัดเจนมากขึ้น คณะกรรมการได้มีบทบาทในการพัฒนาและดำเนินงาน ได้ดีขึ้นมีการพัฒนาเป็นเกษตรกรผู้นำ ทำให้กลุ่มมีศักยภาพมากขึ้น

ปี ๒๕๖๐ ทางกรมส่งเสริมโดยสำนักงานเกษตรอำเภอบางกรวยได้เล็งเห็นถึงศักยภาพของกลุ่ม จึงได้ส่งเสริมให้เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เพื่อให้เกษตรกรสามารถพัฒนากลุ่มได้ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม เช่นการพัฒนากระบวนการผลิต การลดต้นทุน การพัฒนาคุณภาพ และการตลาด ใน

การจัดตั้งนั้นได้มีการรับสมัครสมาชิก จำนวน ๕๐ ราย มีพื้นที่ปลูกทุเรียน ๑๐๐ ไร่ ได้รับการพิจารณาจากการประชุม คณะอนุกรรมการ พัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ทำให้กลุ่มแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย จัดตั้งเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๒ โดยมี นาย มนตรี แย้มทรัพย์ ดำรงตำแหน่งประธานแปลงใหญ่ ต่อมาปี ๒๕๖๑ กิจกรรมการของกลุ่มได้มีการฟื้นฟูการปลูกทุเรียนในพื้นที่อำเภอบางกรวยและเน้นการอนุรักษ์สายพันธุ์ทุเรียนพันธุ์ดั้งเดิมของนนท์ ทำให้กลุ่มมีการพัฒนาและเติบโตขึ้น โดยปัจจุบัน แปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย มีสมาชิก ๗๗ ราย โดยสมาชิกทั้งหมด ได้เป็นเกษตรกรทำสวนปลูกทุเรียนและไม้ผลต่างๆในพื้นที่ตลอดจนมีสมาชิกที่มิได้ทำสวนแต่ยังมีใจรักในถิ่นกำเนิด รักการทำสวนทุเรียน มีภูมิปัญญา เป็นผู้ปกป้องรักษาอนุรักษ์ ปราชญ์ท้องถิ่น แม้มิได้ทำการเกษตรแล้วก็เป็นสมาชิกด้วย การรวมกันเพื่อวัตถุประสงค์ ในทิศทางเดียวกันคือ เพิ่มประสิทธิภาพทางการเกษตร สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและสมาชิกทั้งหมด สร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่น และเป็นการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ให้คงอยู่ และมีประธานแปลงใหญ่คือ นาย ชคดี นนทสวัสดิ์ศรี มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโดยมีคำสั่งของนายอำเภอรับรองการดำเนินงานคณะกรรมการแปลงใหญ่

๒. มีเครือข่ายอะไรบ้าง ทำไมถึงมารวมกันเป็นเครือข่าย

แปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวยเป็นการรวมตัวกันของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนเพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานของกลุ่มดำเนินการได้ตามความต้องการ จึงมีการร่วมจัดตั้งเครือข่ายภายในกลุ่มและประสานงานของเครือข่ายศูนย์ต่างๆภายในอำเภอ ดังนี้

เครือข่ายศูนย์ภายนอก

๑. ศูนย์เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบางกรวย

๒. ชมรมอนุรักษ์ทุเรียนนนท์อำเภอบางกรวย

๓. สวนหน้าวัวคุณลัดดาวัลย์ คำสม

เครือข่ายภายในกลุ่ม

๑. เครือข่าย Young Smart Farmer

๒. เครือข่ายเกษตรกรตำบลวัดชลอ–บางกรวย

๓. เครือข่ายเกษตรกรตำบลบางขุนกอง

๔. เครือข่ายเกษตรกรตำบลบางสีทอง

๕. เครือข่ายเกษตรกรตำบลบางขนุน

๓. รวมกันแล้วได้อะไร (เป้าหมายของการรวมกัน)

เป้าหมายการพัฒนา

๑.การรวมกลุ่ม

- รวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์
- รวมกลุ่มสร้างองค์ความรู้ นำไปถ่ายทอด และเข้าสู้การนำไปใช้
- รวมกลุ่มแก้ปัญหา ในทุกด้าน เช่น การผลิตทุเรียน โรคแมลง ภัยธรรมชาติ น้ำเค็ม น้ำแล้ง และสิ่งกระทบจากสภาพแวดล้อม

-การรวมตัวกัน ช่วยคิด ช่วยลงมือทำ ในการสร้างและหาวัตถุดิบในราคาที่เป็นธรรม และคุณภาพดี

๒. การปลูกและดูแลรักษา

- สร้างสภาพแวดที่เหมาะสมกับการปลูกทุเรียนและ เปลือกสวน
- สร้างภูมิคุ้มกัน ให้เกษตรกร มีความรู้เรื่องโรคและแมลงและมีเกราะป้องกันองค์ความรู้ด้านภัยธรรมชาติ

-สร้างต้นทุเรียนที่สมบูรณ์พร้อมให้ผลผลิต

๓. ผลผลิตมีมาตรฐาน

- กำหนดมาตรฐานสินค้ากลุ่ม ใช้ภายใต้สัญลักษณ์กลุ่มฯ
- ส่งเสริมขอรับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)
- ส่งเสริมการใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ทุเรียนนนท์

๔. การตลาด

- สร้างแบรน สินค้าให้เป็นที่รู้จัก
- ส่งเสริมคุณค่าของสินค้าให้เป็นที่ต้องการ
- สร้างผลผลิตให้เป็นสินค้าPrenmium ทั้งสินค้าหลักและสินค้ารอง
- สร้างช่องทางการตลาดให้แก่สมาชิก ทั้งการช่องทางตลาดออนไลน์ และหน้าร้าน

๔. แต่ละเครือข่ายทำอะไร/มีหน้าที่อะไรบ้าง

แปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย และเครือข่ายเป็นการรวมกันเพื่อวัตถุประสงค์ ในทิศทางเดียวกัน คือ เพิ่มประสิทธิภาพทางการเกษตร สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและสมาชิกทั้งหมด สร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่น และเป็นการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ให้คงอยู่โดยกิจกรรมจะเน้นการฟื้นฟูการปลูกทุเรียนในพื้นที่อำเภอบางกรวยและเน้นการอนุรักษ์สายพันธุ์ทุเรียนพันธุ์ดั้งเดิมของจังหวัดนนทบุรี ผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้ ศึกษาดูงาน ฝึกปฏิบัติ และการช่วยเหลือสมาชิกจากการเข้าในพื้นที่จริงแต่แต่ละเครือข่ายจะมีแนวทางสนับสนุนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

เครือข่ายศูนย์ภายนอก

๑. ศูนย์เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบางกรวยเป็นเครือข่ายสำคัญหลักของแปลงใหญ่ทุเรียน เนื่องจาก คณะกรรมการศพก. หลายท่านดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการแปลงใหญ่และเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน วางแผนงานของแปลงใหญ่ ผ่านการประชุมของศพก.และเครือข่ายแปลงใหญ่ อีกทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้แก่สมาชิกจะได้รับความร่วมมือจากประธานศพก.เข้ามาถ่ายทอดให้สมาชิกได้รับความรู้

๒. ชมรมอนุรักษ์ทุเรียนนนท์อำเภอบางกรวย มีบทบาทในเรื่องของสมาชิกแปลงใหญ่จะเป็นสมาชิกของชมรมอนุรักษ์ การดำเนินงานทางด้านการอนุรักษ์และเครือข่ายของชมรม จะทำให้สมาชิกได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ เช่น การตรวจวัดน้ำเค็มจากคลองในจุดต่างๆ อีกทั้งชมรมจะเป็นตัวแทนของเกษตรกรในการติดต่อประสานงานขอรับความช่วยเหลือต่างๆ เมื่อเกิดปัญหาที่ต้องการแก้ไข

๓. สวนหน้าวัวคุณลัดดาวัลย์ คำสม เป็นศูนย์เครือข่ายที่มีจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้มีการเข้ามาช่วยพัฒนากลุ่มให้เกิดรายได้เช่น การนำนักท่องเที่ยวแวะในจุดแปลงสาธิตแปลงใหญ่ทุเรียน และแนะนำให้กลุ่มพัฒนาการจัดการและสร้างจุดเด่นของกลุ่มให้มีความน่าสนใจ รองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และช่วยพัฒนาสร้างคุณค่าของสินค้าของกลุ่ม ให้เป็นตามความต้องการของตลาด

เครือข่ายภายในกลุ่ม

๑. เครือข่าย Young Smart Farmer ในกลุ่มแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวยจะมี YSF ชื่อ นาย สุรศักดิ์ เสือฟัก ซึ่งรับตำแหน่งเลขานุการกลุ่ม ได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับการพัฒนาจากการอบรมYSF และการอบรมจากโครงการอื่นๆ มาพัฒนา กิจกรรมของแปลงใหญ่ เช่น การขยายพันธุ์ และการอนุรักษ์ และสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆได้ดี

๒. เครือข่ายเกษตรกรตำบลวัดชลอ–บางกรวย, เครือข่ายเกษตรกรตำบลบางขุนกอง ,เครือข่ายเกษตรกรตำบลบางสีทอง, เครือข่ายเกษตรกรตำบลบางขนุนเป็นกลุ่มเกษตรกร ที่จะมีตัวแทนของกลุ่ม เป็นคณะกรรมการ เพื่อรับการถ่ายทอดข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ และเป็นตัวแทนผู้เสนอแนวทาง ปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม อีกทั้งยังเป็นเครือข่ายที่ดูแลสมาชิกได้อย่างเข้าถึง

๕. แต่ละเครือข่ายรวมกันแล้วได้อะไร

แต่ละเครือข่ายจะมีจุดเด่นหรือความสามารถของเครือข่าย การดำเนินการของแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวยจะ ให้ดำเนินการไปได้นั้นจำเป็นที่จะต้องมีเครือข่ายเข้ามาร่วมด้วยเนื่องจาก การเป็นศูนย์ๆเดียวนั้น ระบบกระบวนการคิดจะไม่ครอบคลุม หากมีผู้มีความรู้ในหลายๆด้านมาร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทางแปลงใหญ่ทุเรียนเองก็จะมีการร่วมมือและสนับสนุนเครือข่ายต่างๆด้วย ก็จะเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ของกลุ่มตนเองและองค์ความรู้ ช่วยเหลือสนับสนุนกันและกัน จะทำให้ กลุ่ม/ศูนย์นั้นมีความเข้มแข็ง ยั่งยืน และประสบผลสำเร็จ

๖. หลังจากนี้มีแผนที่จะพัฒนาอะไรต่อ

แผนแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ขอกลุ่มดังนี้

๑. สนองพระราชดำริ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

๒.ปลูกและขยายพันธุ์ทุเรียนพื้นเมืองดั้งเดิมของจังหวัดนนทบุรีการเก็บรวบรวมสายพันธุ์ทุเรียนดั้งเดิมท้องถิ่นในบางกรวย และนนทบุรี จัดทำต้นพันธุ์ เก็บรักษาพันธุ์ดีเฉพาะถิ่นในพื้นที่อำเภอบางกรวยและพื้นที่อื่นๆ ขยายพันธุ์ให้ครบและอนุรักษ์ต้นพันธุ์จัดรวบรวมข้อมูล จำแนกคุณสมบัติ จุดเด่น แต่ละสายพันธุ์ว่ามีลักษณะพิเศษ แตกต่างกันอย่างไร ในเรื่องของ ผล รสชาติ รูปทรงใบ ลำต้น เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับทุเรียนสายพันธุ์พื้นเมืองประจำถิ่น

๓. จัดฝึกอบรมให้ความรู้ทางด้านต่าง ๆ ทั้งการปลูกทุเรียน การทำสวนผสมผสาน เปลือกสวน และพืชเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ในระหว่างทุเรียนยังไม่ให้ผลผลิตพัฒนาให้ทุเรียนมีคุณภาพ

๔. ประสานกับรัฐ หน่วยงานราชการ เกษตรอำเภอ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีโครงการหรืองบประมาณสนับสนุนแก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรในอำเภอบางกรวย และสมาชิกของกลุ่มได้รับสิทธิประโยชน์โดยเท่าเทียมกัน

๕.เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลงานวิจัยต่าง ๆ ภูมิปัญญาดังเดิมของชาวสวน ข้อมูลทางด้านวิชาการเกี่ยวกับการปลูกทุเรียนเพื่อให้เกษตรกรและสมาชิกได้เรียนรู้จัดการดูแลสวน อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ปัญหาต่างๆในการทำสวนทุเรียนและทำสวน

๖. สนับสนุนสมาชิกด้านความรู้ทางการเกษตรในกับเกษตรกรและสมาชิกให้ผลผลิตมีคุณภาพ โดยได้รับผ่านการรับรอง GAP หรือตรารับรองคุณภาพสินค้าอื่นๆ

๗. เผยแพร่แจ้งผลการดำเนินงานของกลุ่มกับสมาชิกและเกษตรกรรายอื่น ๆ ที่สนใจต่อไป

๘. หารายได้ทำสินค้าในนามกลุ่ม จำหน่าย รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตรกรจากหน่วยงานรัฐและหน่วยงานอื่นๆ

๙. ดำเนินการตามข้อเสนอ ที่เห็นชอบตามมติที่ประชุมรับรอง

๗. ปัญหา อุปสรรค มีอะไรบ้าง แก้ไขอย่างไร

๑. สมาชิก สูงอายุ ทำให้การจัดกิจกรรมในการขับเคลื่อนยังไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ บางกิจกรรมต้องจ้างบุคคลภายนอกเข้ามาช่วยในเรื่องของการใช้แรงงาน

๒. สมาชิกไม่สามารถเข้าร่วมได้ทุกกิจกรรมเนื่องจาก อยู่ในพื้นที่ห่างกัน จะมีการสลับกันมาทำกิจกรรมที่สนใจ หรือจัดกำหนดในช่วงวันและเวลาที่สมาชิกสะดวก

๓. วัสดุ/อุปกรณ์ ที่ใช้ภายในกลุ่มไม่เพียงพอต่อกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในกลุ่ม

๔. ขาดการพัฒนาทางด้านการตลาดอย่างจริงจัง ทำให้รายได้ที่เกิดกับสมาชิกของกลุ่มไม่พียงพอ

๕. ภัยธรรมชาติยากแก้ไข เช่น น้ำเค็มในพื้นที่ทำให้ไม่สามารถปลูกทุเรียนได้ผลดี เกิดการยืนต้นตาย หรือ เกิดพิพาทด้านของชุมชนเมืองและพื้นที่ทางการเกษตร การใช้น้ำร่วมกัน

๘.ที่มาของแผนที่ใช้แก้ปัญหามาจากไหน

การกำหนดแผนเกิดจาก วัตถุประสงค์ของกลุ่ม จำนวน ๙ ข้อ และ มีการประชุมการทำงานแนวทางให้สอดคล้องของกลุ่มจากคณะกรรมการแปลงใหญ่และศพก.ร่วมกันวิเคราะห์ว่าจะ ดำเนินการในรูปแบบไหน กำหนดเป็นกิจกรรมแต่ละปี และกิจกรรมโดยภาพรวม สรุปเป็นแผนการดำเนินงาน เมื่อนำไปปฏิบัติพบปัญหาจะนำเข้าที่ประชุมและขอแนวทางจากที่ประชุมในการแก้ไขปัญหาต่อไป

๙. คิดว่าอะไรคือปัจจัยความสำเร็จของจุดนี้

๑. สมาชิก การรวมมือกันของกลุ่มโดยสมาชิกแปลงใหญ่มีความร่วมมือในการขับเคลื่อนกลุ่มให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เกษตรกรมีส่วนคิดร่วมแก้ไข มีกิจกรรมให้สมาชิกได้พบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทำให้สมาชิกมีความผูกพันและส่งเสริมให้กลุ่มเข็มแข็งมากขึ้น

๒. ประธานแลคณะกรรมการกลุ่ม ซึ่งเป็นบุคลากรที่องค์ความรู้และความเสียสละในเรื่องของสถานที่ เวลาและความสามารถ ในการขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ

๓. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กลุ่มแปลงใหญ่ทุเรียนเป็นกลุ่มที่เน้นในเรื่องของวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชาวนนท์และการทำสวนทำให้เป็นเสน่ห์ดึงดูดของกลุ่มให้เป็นที่น่าสนใจ มีมูลค่าในตัวที่กลุ่มรักษาและเอกลักษณ์ที่เฉพาะตัวไม่สามารถลอกเลียนแบบได้

๔. การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เป็นส่วนช่วยหนุนให้กลุ่มมีความเข็มแข็งมากขึ้น สามารถให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาให้แก่กลุ่มและสมาชิก ทำให้กลุ่มมีความเข็มแข็ง

๑๐. ได้รับการสนับสนุนจากใคร เรื่องอะไร (คน เงิน งาน)

การรับการสนับสนุน

๑. งบประมาณ ได้รับงบประมาณในการจัดตั้งและจัดอบรม สนับสนุนวัสดุทางการเกษตรเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมเพิ่มมูลค่า จากสำนักงานเกษตรอำเภอบางกรวย

๒. องค์ความรู้ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เช่น ตรวจบัญชีสหกรณ์ สหกรณ์จังหวัด ประมง ปศุสัตว์ ชลประทาน และหน่วยงานอื่นๆ ในการเป็นวิทยากร อบรมให้ความรู้แก่สมาชิกของกลุ่มและแนะนำการบริหารจัดการกลุ่มในทุกๆด้าน

๑๑. รูปภาพประกอบ

แผนที่ตั้งศูนย์เรียนรู้ :

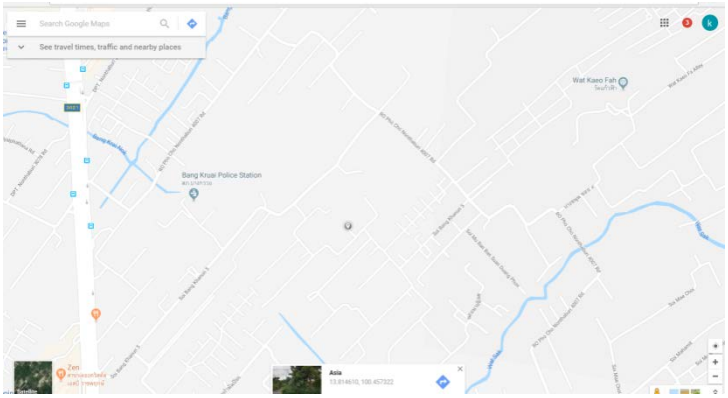

แปลงเรียนรู้

ฐานการเรียนรู้ที่ 1การขยายพันธุ์ทุเรียน

ฐานการเรียนรู้ที่ 2การอนุรักษ์พันธุ์ทุเรียน

กิจกรรม ปี ๒๕๖๑

การผลิตสินค้ารอง กิ่งพันธุ์ทุเรียน วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑ สมาชิกรวมกลุ่มกันเพาะเมล็ดทุเรียนที่ได้รับจากการสนับสนุนโครงการระบบส่งเสริมแบบแปลงใหญ่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าแปลงใหญ่

การสร้างโรงเรือนเพาะชำทุเรียนวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑ สมาชิกร่วมกันสร้างโรงเรือนเพื่อไว้ใช้เพาะชำต้นกล้าทุเรียนที่เพาะเมล็ดเมื่องันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑ และไว้เป็นโรงเรียนและเสียบยอดพันธุ์ทุเรียนต่อไป

การเก็บยอดพันธุ์จากโครงการ อพ.สธ. โดยคณะกรรมการแปลงใหญ่เข้าไปในพื้นที่สมาชิกเก็บยอดพันธุ์จากต้นพระราชทานนำมาเสียบยอดเพื่อให้ได้กิ่งพันธุ์ทุเรียนนนท์แท้

กิจกรรม ปี ๒๕๖๑

คณะกรรมการแปลงใหญ่ให้คำปรึกษาและดำเนินปรับปรุงแปลงสมาชิกเพื่อให้เหมาะสมแก่การทำสวนทุเรียน

กิ่งพันธุ์ทุเรียนที่เป็นสินค้ารองของกลุ่มได้นำไปสนับสนุนให้แก่หน่วยงานราชการ สมาชิกกลุ่มและสมาชิกชมรมทุเรียนอำเภอบางกรวยเพื่อให้นำไปปลูกและอนุรักษ์ต่อไป

กิจกรรม ปี ๒๕๖๒

การประชุมเพื่อวิเคราะห์แผนทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาและปรับปรุงแนวทางของกลุ่มฯ วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑**ณ** แปลงสาธิตแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย หมู่ ๒ ตำบลบางขนุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

การอบรมเพื่อรับการถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกครั้งที่ ๑ ประจำปี ๒๕๖๒ ประเด็นการขยายพันธุ์พืชเสียบยอดเพื่อลดต้นทุน วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑**ณ** แปลงสาธิตแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย หมู่ ๒ ตำบลบางขนุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

กิจกรรม ปี ๒๕๖๒

การอบรมเพื่อรับการถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกครั้งที่ ๒ ประจำปี ๒๕๖๒ ประเด็นการขยายพันธุ์พืชการเปลี่ยนถ่ายกระถางเพื่อเพิ่มมูลค่า วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๒**ณ** แปลงสาธิตแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย หมู่ ๒ ตำบลบางขนุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมลดต้นทุน เอาเศษวัสดุในพื้นที่ทองหลาง มาสับละเอียด เพื่อนำไปใช้เป็นวัสดุปรับปรุงบำรุงดินและเป็นสินค้ารองของกลุ่ม วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๒**ณ** แปลงสาธิตแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย หมู่ ๒ ตำบลบางขนุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

การขับเคลื่อนกลุ่มจากการประชุมคณะกรรมการแปลงใหญ่และศพก.

ตราสัญลักษณ์กลุ่มแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย

สินค้าแปลงใหญ่

กิ่งพันธุ์ทุเรียน

วัสดุปลูกทองหลาง

<u>หมายเหตุ</u>

หลักการของ ศพก. เป็นแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

สิ่งบ่งชี้ ๑. ตอบโจทย์ ปัญหาและแนวทางของ คน พื้นที่ สินค้า

๒. เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

หลักการของเครือข่าย ทุกคนได้ประโยชน์ร่วมกัน

สิ่งบ่งชี้ความเข้มแข็ง ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
(ศพก.)
อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

โดย

สำนักงานเกษตรอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
กรมส่งเสริมการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรที่เหมาะสมสำหรับชุมชน เป็นศูนย์กลางการบริการและแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ กับเกษตรกรในชุมชน ดำเนินการในพื้นที่ของเกษตรกรต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งมีองค์ความรู้ที่สามารถ เป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชน ในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาด

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีองค์ความรู้ในด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าว สำนักงานอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จึงได้ดำเนินการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ เพื่อนำบทเรียนที่ได้ ไปเผยแพร่ให้เกษตรกร และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการปลูกข้าว และพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สำนักงานเกษตรอำเภอลำลูกกา

สารบัญ

	หน้า
ข้อมูลทั่วไป และประวัติเกษตรกรต้นแบบ	๑
แรงบันดาลใจในการทำงาน	๑
องค์ความรู้กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี	๑
ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยี	๘
กลยุทธ์ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ	๑๐
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ	๑๐
ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข	๑๑
บทสรุปและสาระสำคัญที่ได้จากการถอดบทเรียน	๑๑
ภาคผนวก	๑๒

องค์ความรู้และเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรต้นแบบ ศพก.อำเภอลำลูกกา

ข้อมูลทั่วไป และประวัติเกษตรกรต้นแบบ

นายสมคิด เงาภู่ทอง (อดีตผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๔ ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี) ได้ประกอบอาชีพทำการเพาะปลูกข้าวเริ่มจากการปลูกข้าวแบบเดิม เป็นการทำนาแบบนาหว่าน โดยทำนาปีละ ๑ ครั้ง แล้วปล่อยทิ้งนาไว้ จนช่วงฤดูฝนค่อยทำนาต่อไป ต่อมาในช่วงปี ๒๕๓๐ เปลี่ยนรูปแบบการปลูกข้าวเป็นนาหว่านน้ำตม และทำนาปีละ ๒ ครั้ง ได้เริ่มสังเกตถึงการทำนาที่ผ่านมาเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตสูง นอกจากนี้ยังมีแรงบันดาลใจในการเข้ารับการอบรมในโครงการที่สำคัญต่างๆโดยร่วมกับสานักงานเกษตรอำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานีและศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวปทุมธานี จนทำให้ค้นพบแนวทางในการจัดการแปลงนาข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แรงบันดาลใจในการทำงาน

เมล็ดพันธุ์ข้าวถือว่าเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญมากของชาวนา ชาวนาส่วนใหญ่ไม่นิยมพัฒนาและเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง จึงทำให้ชาวนาไทย ส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาเมล็ดพันธุ์ข้าวจากผู้อื่น เป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิต การแก้ไขปัญหาเพื่อลดต้นทุนการผลิตของชาวนาไทย โดยเฉพาะต้นทุนด้านเมล็ดพันธุ์ นอกจากจะลดต้นทุนการผลิตลงได้ส่วนหนึ่งแล้ว ยังสามารถสร้างความมั่นคงทางด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวให้สังคมเกษตรไทยในระยะยาวได้ต่อไป การแก้ไขปัญหาดังกล่าวชาวนาต้องตระหนักในการพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันและกัน

การใช้เมล็ดพันธุ์ดีมีคุณภาพจะลดต้นทุนของเกษตรกรไทยโดยตรง เนื่องจากการใช้เมล็ดพันธุ์ดีจะลดปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ต่อไร่ลง ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น และจากข้อมูลของกรมการข้าวพบว่า หากเกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวต่อไร่ลดลงถึงร้อยละ ๕๐ จากที่เคยใช้แต่เดิม ผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ จะเห็นว่าการส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ดีและมีคุณภาพได้มาตรฐานจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรโดยตรงและเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ในการเพิ่มผลผลิตต่อไร่และลดต้นทุนให้กับเกษตรกร

องค์ความรู้กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี

๑. การเลือกพื้นที่ปลูก

การทำนาเป็นอาชีพหลัก ในการเลือกพื้นที่ปลูกข้าว เนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ทั้งคลองส่งน้ำของชลประทานและแหล่งน้ำตามธรรมชาติ รวมทั้งการขนส่งสะดวก ส่วนพันธุ์ข้าวนาหลักการเลือกพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ พันธุ์ข้าวที่ปลูกปัจจุบันเป็นพันธุ์ปทุมธานี ๑ เป็นพันธุ์ข้าวที่ให้ผลตอบแทนค่อนข้างสูง สามารถนำมาแปรรูปเป็นข้าวสารในการบริโภค และขายในชุมชนได้

๒. กระบวนการผลิตได้มาตรฐาน

๒.๑ การเลือกใช้พันธุ์ข้าว

มีการปลูกพันธุ์ข้าวปลูกไว้ใช้เอง ซึ่งการปลูกข้าวนายสมคิด เงาภู่ทอง เดิมได้เลือกพันธุ์ข้าวสุพรรณบุรี ๖๐, ชัยนาท ๑ และมีการคัดเลือกพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับพื้นที่ จนปัจจุบันได้เลือกพันธุ์ข้าว กข ๕๗ ปทุมธานี ๑ มาผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน และนำมาบริโภคและแปรรูปจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวตราชาวนาเพื่อจำหน่ายให้สมาชิกและราษฎร์ในชุมชน

๒.๒ วิธีปลูก

มีการวางแผนปลูก การคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่ดีและมีการระบุแหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ มีการจัดการแหล่งน้ำ การเตรียมดิน เริ่มจากการไถดิน ๑ ครั้ง และใช้รถตีดิน ลูบเทือก ๑ ครั้ง และเริ่มหว่านข้าว นอกจากนี้ยังใส่ปุ๋ยตามการวิเคราะห์ดิน โดยครั้งที่ ๑ ใส่ปุ๋ยสูตร ๑๖ – ๒๐ – ๐ ครั้งที่ ๒ ใส่ปุ๋ยสูตร ๔๖ – ๐ – ๐ อัตรา ๒๐ กิโลกรัมต่อไร่ ระยะห่างช่วงใส่ปุ๋ย ๓๐ วัน

๒.๓ ระบบการปลูก

นายสมคิด เงาภู่ทอง มีการจัดระบบการปลูกข้าวดังนี้ คือ

ครั้งที่ ๑ ปลูกข้าวนาปรัง ระหว่างเดือนมกราคม – เมษายนของทุกปี

ครั้งที่ ๒ ปลูกข้าวนาปรัง ระหว่างเดือนพฤษภาคม – สิงหาคมของทุกปี ส่วนช่วงเดือนกันยายน – ธันวาคม เกือบทุกปี จะเกิดอุทกภัยซ้ำซาก แต่มีบางปีที่น้ำไม่ท่วม จะมีการเปลี่ยนพื้นที่เคยน้ำท่วมให้มีการปลูกพืชหมุนเวียน ส่วนใหญ่เป็นพืชตระกูลถั่วที่เป็นพืชบำรุงดิน ใช้น้ำน้อยในฤดูแล้งเหมาะปลูกเป็นพืชหลังนา

๒.๔ การควบคุมวัชพืช

ในการควบคุมวัชพืชของนายสมคิด เงาภู่ทอง มีการควบคุมแบบผสมผสานคือมีการฉีดยาคุมหญ้า ใช้บิวทาคลอ ในระยะหลังปรับเปลี่ยนมาเป็นการปลูกข้าวนาดำโดยใช้เครื่องปลูกข้าว ทำให้ลดปัญหาวัชพืชและ ทำให้ปริมาณวัชพืชลดลง

๒.๕ การป้องกันกำจัดโรค แมลง และสัตว์ที่เป็นศัตรูพืช

ในการป้องกันกำจัดโรคในข้าว โดยใช้ระบบ ipm (การป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน) โดยเน้นการสำรวจตรวจนับศัตรูพืช และการสำรวจแปลงนาอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งได้รับการอบรมจากโครงการระบบส่งเสริมนาแปลงใหญ่ (ปี ๒๕๕๙ -๒๕๖๐)

๒.๖ การจัดการน้ำ

ในการปลูกข้าวของนายสมคิด เงาภู่ทอง จะมีแหล่งน้ำเพียงพอต่อการปลูกข้าว ซึ่งแหล่งน้ำได้จากคลองชลประทาน การบริหารจัดการน้ำตามความเหมาะสมและความต้องการของอายุข้าว

๒.๗ การเก็บเกี่ยวข้าว สีข้าว นวดข้าวและลดความชื้น

ในการเก็บเกี่ยวข้าวจะมีการเก็บเกี่ยวช่วงระยะพลับพลึง มีการปล่อยน้ำในนาก่อนเก็บเกี่ยวประมาณ ๑๐ วัน ให้มีความชื้นลดลงประมาณ ๒๐ เปอร์เซ็นต์ เมื่อข้าวที่เก็บเกี่ยวในแปลงนาข้าว โดยจ้างรถเกี่ยวข้าวจะเกี่ยวข้าวเปลือกที่เกี่ยวได้แบ่งเป็นสามส่วน คือ ส่วนแรกขายเป็นข้าวเปลือก ส่วนที่สองนำข้าวที่เก็บเกี่ยวเก็บไว้ทำเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้ในฤดูต่อไป ส่วนที่สามจะนำมาแปรรูป โดยการใช้เครื่องสีข้าวของตนเองและนำข้าวเปลือกที่ได้จากการเก็บเกี่ยวจากรถเกี่ยวข้าว นำมาตากบนลาน โดยมีการเกลี่ยข้าวเพื่อลดความชื้นให้ลดลงเหลือประมาณ ๑๔ – ๑๕ เปอร์เซ็นต์ และมีการกำจัดสิ่งปลอมปนโดยใช้เครื่องสีฝัด หลังจากตากข้าวจนได้ความชื้นเหมาะสม จึงนำมาแปรรูป โดยใช้เครื่องสีข้าวขนาดเล็กของกลุ่ม ตั้งแต่ ปี ๒๕๕๘ เป็นเครื่องสีข้าวขนาด ๓ แรง และสามารถสีข้าวได้วันละ ๘๐๐ กิโลกรัม ซึ่งข้าวที่สีได้จะแบ่งข้าวไว้บริโภคภายในครัวเรือน และส่วนที่เหลือจำหน่ายในชุมชน

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีเพื่อกระจายให้แก่สมาชิกสหกรณ์และเกษตรกรทั่วไป จะต้องมีกระบวนการผลิตที่ดี มีมาตรฐานตามที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกำหนด ซึ่งเริ่มตั้งแต่การทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว การคัดเลือกเกษตรกร การคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่จะผลิต การดูแลรักษาข้าวในแปลงนา การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว จนกระทั่งการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่พร้อมจำหน่าย ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนการผลิตโดยสังเขปดังต่อไปนี้

การคัดเลือกพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว ควรเลือกพื้นที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ติดต่อกันหรืออยู่ใกล้เคียงกัน สะดวกในการดูแล และติดตามงาน ติดถนน การคมนาคมสะดวก มีแหล่งน้ำใช้พอเพียงตลอดฤดูการผลิต ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ไม่อยู่ใกล้คอกสัตว์ และบ่อเลี้ยงปลา ไม่เป็นดินกรดจัด หรือด่างจัด และอยู่ใกล้แหล่งรับซื้อและโรงงานปรับปรุงสภาพ

การคัดเลือกเกษตรกร จะต้องคัดเลือกเกษตรกรที่มีความสนใจ ตั้งใจจริงและพร้อมที่จะปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ขยัน หมั่นตรวจถอนพันธุ์ปนสม่ำเสมอ มีความซื่อสัตย์ รักษาคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ไม่ปลอมปน หรือลักจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ มีการรวมกลุ่มช่วยกันถอนพันธุ์ปน มีพื้นที่ไม่มากเกินไป จะได้มีเวลาตรวจถอนพันธุ์ปน

การคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่จะผลิต ควรเลือกพันธุ์ข้าวเหมาะสมกับพื้นที่ปลูกและระดับน้ำ เป็นพันธุ์ที่เกษตรกรสนใจและนิยมปลูก มีความต้านทานต่อโรคและแมลงที่สำคัญในพื้นที่ หลีกเลี่ยงพันธุ์ที่ไม่ทนทานต่อสภาพอากาศในบางฤดู และเป็นพันธุ์ข้าวที่ตลาดต้องการ

การวางแผนการปลูกข้าว ควรหลีกเลี่ยงการปลูกข้าวต่างจากพันธุ์เดิม เพื่อลดปัญหาข้าวปนจากข้าวเรื้อ ควรกำจัดข้าวเรื้อก่อนเปลี่ยนพันธุ์ใหม่ ห้ามปลูกข้าวพันธุ์ที่อ่อนแอต่ออากาศ หนาวเย็นในช่วงกันยายน-พฤศจิกายน และหลีกเลี่ยงการปลูกข้าวในเดือนที่ระยะเก็บเกี่ยวตรงกับช่วงฝนตกชุก

การเตรียมดิน จะต้องจัดข้าวเรื้อก่อนเปลี่ยนพันธุ์ข้าวหรือเริ่มทำแปลงขยายพันธุ์ครั้งแรก โดยตากหน้าดินหลังเก็บเกี่ยวข้าวอย่างน้อย ๒ สัปดาห์ แล้วใช้โรตารี่ย่ำกลบตอซัง จากนั้นระบายน้ำออกให้หน้าดินแห้ง ๒ สัปดาห์ จนข้าวเรื้องอก จึงใช้ขลุบย่ำ กลบข้าวเรื้อ หมักไว้ ๑-๒ สัปดาห์ ก่อนคราด ทำเทือก ปลูก และปรับพื้นนาให้เรียบสม่ำเสมอ ทำร่อง ระบายน้ำทุก ๔ เมตร

การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว ควรใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้ ทำการสุ่มเมล็ดพันธุ์เพื่อตรวจสอบ ข้าวปน และความงอกก่อนปลูก ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในอัตรา ๒๐ กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับปลูกแบบหว่านน้ำตม และ ๕ กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับปลูกแบบปักดำด้วยคน และ ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับปักดำด้วยเครื่องปักดำ

วิธีการปลูกข้าว การปลูกแบบหว่านน้ำตม เหมาะสำหรับพื้นที่อาศัยน้ำชลประทานที่ขาดแคลนแรงงานทำนาหลายครั้งต่อปี ไม่มีการเปลี่ยนพันธุ์ โดยนำเมล็ดพันธุ์ข้าวแช่ในน้ำสะอาด นาน ๑ - ๒ ชั่วโมง นำขึ้นหุ้มอีก ๓๖ - ๔๘ ชั่วโมง จนเมล็ดงอกเป็นตุ่มตา ค่อยนำไปหว่านในนาด้วยมือหรือเครื่องหว่านเมล็ด ส่วนการปลูกแบบปักดำ เหมาะสำหรับพื้นที่อาศัยน้ำฝน หรือมีการเปลี่ยนพันธุ์ข้าว เพื่อป้องกันปัญหาข้าวเรื้อ และกรณีที่มีเมล็ดพันธุ์จำกัด แต่ต้องการขยายปริมาณมาก การตกกล้าในนาและปักดำด้วยคนต้องกำจัดข้าวเรื้อในแปลงที่จะใช้ตกกล้า นำเมล็ดพันธุ์ข้าวแช่และหุ้มเช่นเดียวกับวิธีหว่านน้ำตมจนเมล็ดงอกเป็นตุ่มตาจึงนำเมล็ดไปหว่านในนารอจนกล้าอายุ ๒๐- ๓๐ วัน จึงถอนกล้าแล้วนำไปปักดำในนา ที่มีระดับน้ำไม่เกิน ๑๐ เซนติเมตร

การควบคุมวัชพืช ควรใช้สารเคมีควบคุมวัชพืชให้ถูกต้อง ถูกกับชนิดของวัชพืช (ใบแคบ ใบกว้าง กก) ถูกกับเวลาที่ใช้แล้วได้ผลดี (โดยนับจากวันหว่านข้าว) ถูกอัตราที่สารนั้นกำหนด ต้องเปิดน้ำเข้านาหลังพ่นสารเคมี ๓ วัน และรักษาระดับน้ำ ๕ - ๑๐ เซนติเมตร หลังกำจัดวัชพืช เพื่อป้องกันวัชพืชงอกอีกครั้ง

การจัดการน้ำในนาข้าว ต้องรักษาระดับน้ำให้เหมาะสมกับอายุข้าว เช่น ระยะกล้าควรให้น้ำอยู่ที่ระดับ ๕ เซนติเมตร ระยะแตกกอควรให้น้ำอยู่ที่ระดับ ๕ - ๑๐ เซนติเมตร ระยะตั้งท้อง-ออกดอกควรให้น้ำอยู่ที่ระดับ ๑๐ เซนติเมตร และต้องระบายน้ำก่อนเก็บเกี่ยวโดยนาดินเหนียวต้องระบายน้ำก่อน ๑๐ - ๑๔ วัน ส่วนนาดินทรายต้องระบายน้ำก่อน ๗ วัน

การใส่ปุ๋ยในนาข้าว ควรกำจัดวัชพืชก่อนใส่ปุ๋ย ระดับน้ำขณะใส่ปุ๋ยควรอยู่ที่ ๕ - ๑๐ เซนติเมตร ควรใส่ปุ๋ยให้เหมาะกับชนิดของดิน และระยะการเจริญเติบโตข้าว

การใส่ปุ๋ยในนาข้าว สำหรับข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง (ต้นเตี้ย)

ดินเหนียว แบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรก ปุ๋ยสูตร๑๖-๒๐-๐ หรือ ๑๘-๒๒-๐ หรือ ๒๐-๒๐-๐ อัตรา ๒๕ - ๓๕ กิโลกรัม/ไร่ ครั้งที่สอง ปุ๋ยยูเรีย อัตรา ๑๐ - ๑๕ กิโลกรัมต่อไร่ หรือ แอมโมเนียมซัลเฟต อัตรา ๒๐ - ๓๐ กิโลกรัมต่อไร่

ดินร่วน และดินทราย แบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรก ปุ๋ยสูตร๑๖-๑๖-๘ หรือ ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๒๕ - ๓๕ กิโลกรัม/ไร่ ครั้งที่สอง ปุ๋ยยูเรีย อัตรา ๑๐ - ๑๕ กิโลกรัมต่อไร่ หรือ แอมโมเนียมซัลเฟต อัตรา ๒๐ - ๓๐ กิโลกรัมต่อไร่

การใส่ปุ๋ยในนาข้าว สำหรับข้าวไวต่อช่วงแสง (ต้นสูง)

ดินเหนียว แบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรก ปุ๋ยสูตร๑๖-๒๐-๐ หรือ ๑๘-๒๒-๐ หรือ ๒๐-๒๐-๐ อัตรา ๒๐ - ๒๕ กิโลกรัมต่อไร่ ครั้งที่สอง ปุ๋ยยูเรีย อัตรา ๕ - ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ หรือ แอมโมเนียมซัลเฟต อัตรา ๑๐ - ๒๐ กิโลกรัมต่อไร่

ดินร่วน และดินทราย แบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรก ปุ๋ยสูตร๑๖-๑๖-๘ หรือ ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๒๐ - ๒๕ กิโลกรัมต่อไร่ ครั้งที่สอง ปุ๋ยยูเรีย อัตรา ๕ - ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ หรือ แอมโมเนียมซัลเฟต อัตรา ๑๐ - ๒๐ กิโลกรัมต่อไร่

การกำจัดข้าวปน เป็นการรักษาพันธุ์ข้าวให้บริสุทธิ์ มีลักษณะถูกต้องตรงตามลักษณะพันธุ์ จึงมีความจำเป็นมากที่ต้องหมั่นตรวจแปลง เพื่อกำจัดข้าวเรื้อ ข้าวปน หรือข้าวกลายพันธุ์ เพราะการเกิดการปะปนของเมล็ดพันธุ์ข้าวเพียงเมล็ดเดียว หรือข้าวเรื้อเพียงกอเดียว จะทำให้เมล็ดข้าวที่ผลิตได้ไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งไม่สามารถใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ได้ ฉะนั้น การตรวจและกำจัดข้าวปนควรทำในระยะต่างๆ ดังนี้

ลักษณะต่างๆ ในการพิจารณาข้าวปนหรือข้าวกลายพันธุ์ สิ่งที่สังเกตง่ายๆ คือ ลักษณะการเจริญเติบโตของต้น ได้แก่ ทรงกอ ความสูง ใบ ขนาดของใบลักษณะการชูใบ บางพันธุ์ใบตั้ง บางพันธุ์ใบแผ่บาง พันธุ์ใบตก วันออกดอก ข้าวพันธุ์เดียวกันควรมีการเจริญเติบโตสม่ำเสมอกันออกดอกพร้อมกัน ไม่ควรแตกต่างกันมากเกินกว่า ๗ วัน เมล็ดที่มีหางมักจะปรากฏเสมอในต้นข้าวกลายพันธุ์ ลักษณะของรวงข้าวแต่ละพันธุ์แตกต่างกัน ความสั้นยาวของรวง ความถี่ ห่างของระแง้ ข้าวกล้อง ข้าวเจ้าจะมีข้าวกล้องใส ข้าวเหนียวจะมีข้าวกล้องขุ่น นอกจากนี้ ข้าวเจ้าบางพันธุ์ จะมีท้องไข่

การป้องกันกำจัดศัตรูข้าว

การปลูกข้าวในพื้นที่เขตร้อน ปัญหาโรคและแมลงรบกวนเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ในแต่ละปี ปัญหาศัตรูข้าวที่เกิดขึ้นทำให้ผลผลิตข้าวลดลงถึงร้อยละ ๒๐ ศัตรูข้าวที่สำคัญ ได้แก่ โรคข้าวต่างๆ แมลงศัตรูข้าว สัตว์ศัตรูข้าว เช่น หอยเชอรี่ และหนู ศัตรูข้าวทั้งหมดนี้สามารถเข้าทำลายต้นข้าวได้ในระยะต่างๆ กัน การใช้ปัจจัยการผลิตที่มากเกินไป ได้แก่ ปุ๋ยเคมี ก็สามารถเป็นสาเหตุให้เกิดโรค และแมลงเข้าทำลายได้ ทั้งความชื้นและอุณหภูมิในอากาศที่สูงมากก็จะเกิดโรคได้เช่นกัน นอกจากนี้การใช้วิธีป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวแต่ละวิธีไม่อาจประกันได้ว่าจะได้ผลทั้งหมด ดังนั้นคำแนะนำต่างๆ ที่ระบุไว้นั้น ผู้ที่นำไปใช้สมควรจะต้องทำความเข้าใจและระมัดระวังการใช้ผลิตภัณฑ์ต่างๆให้ถูกต้องประกอบกับการจัดการตามขั้นตอนการปลูกข้าวอย่างถูกวิธี

เป็นการผสมผสานทุกวิธีการจัดการให้ได้ผล วิธีการจัดการเพื่อป้องกันกำจัดศัตรูข้าวแบบผสมผสาน ประกอบด้วยวิธีต่างๆ ดังนี้

๑) การใช้วิธีเขตกรรม ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม ไม่บางเกินไป หรือไม่หนาแน่นเกินไป แปลงปลูกข้าวสามารถระบายอากาศได้ดี ไถพื้นที่ตากดินหลายๆ ครั้ง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เคยมีโรคระบาด กำหนดระยะเวลาปลูกข้าวที่มีช่วงเก็บเกี่ยวก่อนฝนตกชุก หรือเลี่ยงระยะเวลาที่จะเกิดการเข้าทำลายของแมลง โรค แมลง บางชนิดเกิดในแปลงตกกล้า ควรหมั่นตรวจดูแปลงนาอย่างสม่ำเสมอ อย่าให้ขาดน้ำ ปรับปรุงพื้นที่ปลูกข้าว เพื่อหลีกเลี่ยงแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ศัตรูข้าว ได้แก่ ลดพื้นที่คันนาซึ่งเป็นที่อยู่ของหนู กำจัดวัชพืชบนคันนา ปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อตัดชีพจักรของแมลงพาหะและเชื้อไวรัสที่ทำให้เกิดโรค

๒) การใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสม ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่สะอาดปราศจากโรคและสิ่งเจือปน เลือกใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ต้านทานโรค หรือ แมลงที่มีประวัติเคยระบาดในพื้นที่นั้นมาก่อน ไม่ปลูกข้าวพันธุ์เดียวกันในพื้นที่นาผืนใหญ่และปลูกติดต่อกันตลอดทั้งปี เป็นเวลานาน

๓) การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้องและเหมาะสม โรคบางชนิดเกิดจากการใช้ปุ๋ยเคมีอัตราสูงเกินไป หรือใช้ผิดเวลา ได้แก่ การเกิดโรคไหม้ บางครั้งเกิดจากการใส่ปุ๋ยไนโตรเจนสูงเกินไป โรคบางชนิด เช่น โรคใบจุดสีน้ำตาล ควรใส่ปุ๋ยไนโตรเจนและปุ๋ยโพแทสเซียมเพิ่มขึ้น ป้องกันการแพร่ระบาดของเพลี้ยไฟด้วยการใส่ปุ๋ยไนโตรเจนเพื่อเร่งการเจริญเติบโตของต้นข้าวในระยะแรกของการเจริญเติบโต

๔) การใช้สารเคมีฉีดพ่น ใช้สารเคมีคลุกเมล็ดพันธุ์ข้าวก่อนปลูก เมื่อพบว่าเกิดการระบาดของโรค แมลง ในระดับที่อันตราย ควรใช้สารเคมีอย่างมีประสิทธิภาพ เลือกใช้สารเคมีที่มีประสิทธิภาพสามารถกำจัดโรค แมลงที่เกิดขึ้นได้ตรงตามอาการของโรค หรือแมลงที่ระบาดนั้น ก่อนการใช้สารป้องกันกำจัด โรค แมลง ให้ศึกษาวิธีการใช้ที่ระบุอยู่บนภาชนะบรรจุอย่างละเอียด และใช้ตามคำแนะนำนั้นอย่างเคร่งครัด สวมชุดและอุปกรณ์ป้องกันพิษจากสารเคมีให้เรียบร้อย หลังการใช้สารป้องกันกำจัด โรค แมลง ให้ทำความสะอาดร่างกายและเครื่องใช้ให้เรียบร้อย เก็บรักษาอุปกรณ์ที่ใช้ในการพ่นสารเคมี ในที่ปลอดภัย ให้เรียบร้อยทุกครั้งหลังการใช้งาน บรรจุภัณฑ์ที่เปิดใช้หมดแล้วหรือคงเหลืออยู่ให้เก็บไว้ในที่ที่พ้นอันตรายจากเด็ก และบุคคลทั่วไป

๕) การใช้วิธีกลเพื่อการป้องกัน ใช้กับดักแสงไฟล่อตัวแก่ของแมลงที่ทำลายต้นข้าว หรือ ของแมลงที่เป็นพาหะของโรค หลังเก็บเกี่ยวข้าวแล้วควรปล่อยให้พื้นที่นาว่างเปล่าประมาณ ๔๕-๖๐ วัน หรือหลีกเลี่ยงการปลูกข้าวแบบต่อเนื่อง ควรอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติ เพื่อกำจัดหนู และแมลงศัตรูอื่นๆ หมั่นตรวจดูแลแปลงปลูกข้าวอย่างสม่ำเสมอ กำจัดวัชพืชบนคันนา ถ้าพบเห็นว่าเกิดโรค แมลง ให้รีบเก็บทำลาย หรือหาวิธีป้องกันกำจัดทันที ไม่ให้เกิดการระบาดออกไปในพื้นที่อื่นๆ

๖) การจัดการศัตรูข้าวด้วยวิธีผสมผสาน เป็นวิธีการรวมเทคโนโลยีต่างๆมาใช้ เพื่อควบคุมประชากร (จำนวน) ของศัตรูข้าว ให้ลดน้อยลงด้วยวิธีการป้องกัน ใช้พันธุ์ต้านทาน การเขตกรรม การทำหมันแมลง ใช้สารดึงดูดแมลง การใช้ชีววิธีโดยส่งเสริมประสิทธิภาพของสิ่งมีชีวิตที่เป็นศัตรูของศัตรูข้าวอีกทีหนึ่ง และท้ายที่สุด อาจต้องใช้สารเคมีป้องกันกำจัดตามความจำเป็น ซึ่งจะต้องใช้ตามกรรมวิธีที่ถูกต้อง

การเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าว ต้องระบายน้ำก่อนเก็บเกี่ยวอย่างน้อย ๗ - ๑๐ วัน เก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ระยะสุกแก่พอดี ประมาณ ๓๐ วันหลังข้าวออกดอก ร้อยละ ๘๐ ทำความสะอาดรถเกี่ยวนวดก่อนเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ เกี่ยวข้าวขอบแปลงแยกออกเพื่อทำความสะอาดรถเกี่ยวนวดอีกครั้งก่อนเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ ทำความสะอาดภาชนะบรรจุ และรถบรรทุกก่อนเก็บเกี่ยว และชักลากเมล็ดพันธุ์

การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว ประกอบด้วยการลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ข้าวและการทำความสะอาดและคัดแยกเมล็ดพันธุ์ข้าว

การลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ข้าว ต้องทำความสะอาดลานตากหรือถังอบและระบบลำเลียงก่อนลดความชื้น รีบลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ข้าวภายใน ๒๔ ชั่วโมงภายหลังเก็บเกี่ยว การตากเมล็ดพันธุ์ ควรเกลี่ยให้ความหนาไม่เกิน ๕ เซนติเมตร และกลับกองทุก ๒ ชั่วโมง อุณหภูมิที่ใช้อบลดความชื้นต้องไม่เกิน ๔๓ องศาเซลเซียส ความชื้นของเมล็ดพันธุ์ภายหลังลดความชื้นเหลือประมาณ ร้อยละ ๑๒ – ๑๓

การทำความสะอาดและคัดแยกเมล็ดพันธุ์ข้าว ทำความสะอาดเครื่องทำความสะอาด เครื่องคัดขนาดเมล็ด และระบบลำเลียงก่อนใช้งาน ปรับการทำงานของเครื่องให้มีประสิทธิภาพ ทั้งอัตราการป้อนเมล็ด ความเร็วในการสั่นโยกของตะแกรง ความลาดเอียงของตะแกรง และความแรงของลม เมล็ดพันธุ์ข้าวภายหลังจากผ่านเครื่องทำความสะอาดและคัดขนาดเมล็ด ควรมีความบริสุทธิ์มากกว่า ร้อยละ ๙๙ และสิ่งเจือปนไม่เกินร้อยละ ๑

การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าว ต้องกำจัดแมลงที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์ข้าวก่อนการเก็บรักษา โดยรมเมล็ดพันธุ์ข้าวด้วยแก๊สฟอสฟีนในรูปของอลูมิเนียมฟอสไฟด์ ซึ่งผลิตออกมาเป็นชนิดเม็ด เช่น ฟอสท๊อกซิน ในอัตรา ๒ -๓ เม็ด (กรัมออกฤทธิ์) ต่อข้าว ๑ ตันหรือลูกบาศก์เมตร ทำความสะอาดโรงเก็บก่อนนำเมล็ดไปเก็บรักษา แยกกองเมล็ดพันธุ์เก่าและใหม่ ไว้คนละด้าน จัดกองเมล็ดพันธุ์ให้ห่างผนังโรงเก็บด้านละ ๑ เมตร เพื่อสะดวกในการเข้าไปปฏิบัติงาน วางเมล็ดพันธุ์บนแคร่สูงจากพื้น ๑๐ เซนติเมตร จัดทำเครื่องหมายกำกับกองและบัญชีคุมเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างละเอียด ตรวจสอบ และบำรุงรักษาโรงเก็บ เพื่อป้องกันการการสูญเสียเนื่องจากการทำลายของแมลงและสัตว์ศัตรูโรงเก็บ

การตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว ประกอบด้วยการตรวจแปลงขยายพันธุ์ข้าวและการวิเคราะห์คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว

การตรวจแปลงขยายพันธุ์ข้าว ตรวจสอบประวัติพันธุ์ข้าวที่ปลูกในฤดูก่อน ตรวจสอบจำนวนข้าวปนและต้นที่ผิดปกติ เพื่อบ่งชี้ว่าแปลงนั้นผ่านมาตรฐานนาพันธุ์หรือไม่ ตรวจสอบปริมาณวัชพืชร้ายแรงบางชนิด เช่น หญ้าแดง ข้าวแดง ตรวจสอบปริมาณเมล็ดเป็นโรคเมล็ดด่างและเมล็ดสกปรกที่ถูกแมลงสิงทำลาย ประเมินวันเก็บเกี่ยว และผลผลิตที่ผ่านมาตรฐาน

การวิเคราะห์คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว ตรวจสอบความชื้นของเมล็ดพันธุ์ข้าว ตรวจสอบความบริสุทธิ์ของเมล็ดพันธุ์ข้าวและสิ่งเจือปน ตรวจสอบปริมาณข้าวแดง และข้าวเหนียวปนในข้าวเจ้าหรือข้าวเจ้าปนในข้าวเหนียว ตรวจสอบความบริสุทธิ์ของพันธุ์ข้าว ข้าวปนหรือเมล็ดพืชอื่นปน ตรวจสอบปริมาณเมล็ดเป็นโรคและแมลงที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์ข้าว ตรวจสอบความงอกหรือความมีชีวิตของเมล็ดพันธุ์ข้าว

ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยี

จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอลำลูกกามีฐานเรียนรู้ด้านต่างๆ ดังนี้ ที่สอดคล้องกับอาชีพการทำการเกษตรในอำเภอลำลูกกามีดังนี้

๑. ฐานเรียนรู้ การใช้พันธุ์ข้าวและปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม

๒. ฐานเรียนรู้ การผลิตน้ำหมักชีวภาพเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน

๓. ฐานเรียนรู้ การใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนสารเคมี

๔. ฐานเรียนรู้ การแปรรูปข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต

๕. ฐานเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ด้านปศุสัตว์

๖. ฐานเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ด้านประมง

๗. ฐานเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ด้านสหกรณ์
๘ ฐานเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ด้านบัญชี

กลยุทธ์ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ

การบำเพ็ญตนให้มีประโยชน์ในสังคมและการมีส่วนร่วม รวมทั้งการนำหลักการประยุกต์ความรู้ที่ได้จากการอบรม ดูงานจากหน่วยงานส่งเสริมและนำมาทดลองใช้ในพื้นที่นาของตนและการใช้ทรัพยากรในธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ความสม่ำเสมอในการเข้าร่วมการประชุม อบรมจากหน่วยงานต่างๆ มาปรับใช้และนาประสบการณ์มาวางแผนเพื่อเตรียมรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งปัจจุบัน นายสมคิด เงาภู่ทองได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตร ในการเป็นคณะกรรมการศพก.อำเภอลำลูกกา ทำให้มีบทบาทช่วยเหลือให้คำแนะนำคณะกรรมการระดับอำเภอ

ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จ

การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ สามารถลดต้นทุนการผลิตข้าว ๔,๔๔๘ บาท/ไร่ และคำนึงถึงความใส่ใจในผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยนำสารชีวภัณฑ์มาใช้เพื่อความปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมทั้งมีการตั้งเป้าหมายการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพสู่มาตรฐาน

ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข

๑. กลุ่มเกษตรกรยังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว ขาดประสบการณ์และความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

๒. การตั้งกฎเกณฑ์ของกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มเกษตรกรยังไม่ชัดเจน

๓. เกษตรกรในพื้นที่ยังซื้อข้าวจากเอกชนหรือร้านค้า

บทสรุปและสาระสำคัญที่ได้จากการถอดบทเรียน

๑. การผลิตมีการปฏิบัติตามการผลิตข้าวตามระบบ GAP ซึ่งได้ผ่านการรับรอง GAP จากกรมวิชาการเกษตร นอกจากนี้ยังใช้สารชีวภัณฑ์มาใช้ในการหมักฟางข้าว และนำระบบธรรมชาติมาใช้ในการควบคุมแมลง โรคพืช วัชพืชมาใช้ และได้ปรับระบบการผลิตนาข้าวจากนาหว่านเป็นนาดำ และสนใจศึกษาข้อมูลการวิเคราะห์ดินโดยจัดซื้อชุดตรวจดินและใส่ปุ๋ยตามค่าการวิเคราะห์ดิน

๒. การตลาดนายสมคิด เงาภู่ทอง ได้ให้คำแนะนำเพื่อให้ผลผลิตมีราคาที่ดีนั้นข้าวเปลือกต้องเกี่ยวระยะเหมาะสม ส่วนข้าวเปลือกที่แบ่งมาสีโดยใช้เครื่องสีข้าวตนเองได้แบ่งมาบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายในหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียง นอกจากนี้นายสมคิด เงาภู่ทอง ยังได้วิเคราะห์สถานการณ์ในช่วงราคาข้าวตกต่ำ จะนำข้าวมาสีและจำหน่ายมากในชุมชน

****

จัดทำโดย

สำนักงานเกษตรอำเภอลำลูกกา และคณะกรรมการศพก.อำเภอลำลูกกา

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ร่วมถอดบทเรียน

๑. นายณัฐพงศ์ โตปิติ	เกษตรอำเภอลำลูกกา
๒. นางสาวจงดี อ้นจันทร์	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

การพัฒนา ศพก.และเครือข่ายให้เข้มแข็ง
ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางด้านการเกษตรของชุมชนได้อย่างแท้จริง
กรณีตัวอย่าง : ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี

๑. สถานการณ์/ที่มาของจุดที่เลือก

เกษตรกร ทั้งประธานศูนย์และสมาชิก มีความพร้อม มีลักษณะความเป็นผู้นำ มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความรู้และสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรรายอื่นได้ เป็นผู้นำทางการเกษตรที่เข้มแข็ง สามารถประสานเกษตรกรในพื้นที่ของตนเองและศูนย์เครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ได้

๒. มีเครือข่ายอะไรบ้าง ทำไมถึงรวมกันเป็นเครือข่าย

จุดเริ่มต้นของการเป็นเครือข่ายเริ่มจากสำนักงานเกษตรอำเภอหนองม่วงเป็นผู้ติดต่อประสาน โดยจัดเวทีประชุมเชิญผู้นำ/เกษตรกรต้นแบบ ทั้ง ๖ ตำบลมาประชุมหารือ เพื่อสร้าง ศพก. เครือข่ายที่เป็นเครือข่ายทางการขึ้น โดยมีเหตุผลในการสร้างเครือข่ายว่า หากมี ศพก.เพียงจุดเดียว ความรู้ก็จะกระจุกเพียงจุดเดียว ไม่มีการกระจาย การพัฒนาก็จะเกิดขึ้นเพียงจุดเดียว จึงมีการสร้างเครือข่าย โดยมี ศพก.ตำบลดงดินแดงที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๗ เป็น ศพก.หลัก และ อีก ๕ ตำบลเป็น ศพก.เครือข่าย เพื่อที่จะให้ทุกตำบลมีการพัฒนาสินค้าหลักของตนเอง โดยอำเภอหนองม่วงมีทั้งหมด ๕ ตำบล ทำให้มีการตั้ง ศพก.เครือข่าย ๕ เครือข่าย ได้แก่

๑) ศพก.ตำบลชอนสมบูรณ์ สินค้าหลัก ข้าว/ผัก/อ้อย/มันสำปะหลัง/ข้าวโพด

๒) ศพก.ตำบลชอนสารเดช สินค้าหลัก ผัก/ข้าวโพด

๓) ศพก.ตำบลบ่อทอง สินค้าหลัก ผัก/ข้าวโพด/อ้อย

๔) ศพก.ตำบลยางโทน สินค้าหลัก ผัก/อ้อย

๕) ศพก.ตำบลหนองม่วง สินค้าหลัก มันสำปะหลัง

๓. รวมกันแล้วได้อะไร (เป้าหมายร่วมกันของการรวมกัน)

การสร้างเครือข่ายระหว่าง ศพก.หลักและ ศพก. เครือข่าย วางเป้าหมายร่วมกัน คือ

๑) ศพก.หลักรับทราบปัญหาของ ศพก.เครือข่าย แล้วช่วยแก้ปัญหา

๒) แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการเกษตรระหว่าง ศพก.หลัก และ ศพก.เครือข่าย

๓) ศพก. และ ศพก. เครือข่ายทุกแห่ง เน้นปลูกฝังให้เยาวชนในชุมชน เรียนรู้ด้านการเกษตร เพื่ออนุรักษ์อาชีพบรรพบุรุษ โดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่สร้างความน่าสนใจให้กับเด็กๆ

๔) มีการแบ่งปัน/ซื้อขายสินค้าระหว่าง ศพก.และเครือข่าย รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการตลาดของแต่ละชนิดสินค้า โดยแต่ละ ศพก.เน้นขายกันเอง ยังไม่ได้มีการรวมกันเพื่อเชื่อมโยงการตลาด (มีเพียง ศพก.หลัก ที่มีการรวมกันเป็นแปลงใหญ่อ้อย)

๕) รักษาภูมิปัญญาเดิม และเน้นการทำเกษตรที่รักษาสิ่งแวดล้อม สภาพภูมิอากาศ เช่น อดีตมีการเผาอ้อยทุกแปลง (๑๐๐%) ปัจจุบันจึงใช้เทคโนโลยีรถตัดอ้อยทำให้ไม่ต้องเผาไร่อ้อยก่อนเก็บเกี่ยว (เหลือพื้นที่ที่ยังมีการเผาเพียง ๒๐ %)

๔. แต่ละเครือข่าย ทำอะไร/มีหน้าที่อะไรบ้าง

เครือข่ายแต่ละเครือข่าย ทั้ง ศพก.หลัก และ ศพก.เครือข่าย ได้ดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

๑) แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการเกษตรระหว่าง ศพก.หลัก และ ศพก.เครือข่าย

๒) มีการแบ่งปัน/ซื้อขายสินค้าระหว่าง ศพก.และเครือข่าย รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการตลาดของแต่ละชนิดสินค้า

๓) ถ่ายทอดความรู้ตามชนิดสินค้าหลักแก่เกษตรกรผู้สนใจ

๕. แต่ละเครือข่ายรวมกันแล้วได้อะไร

การรวมตัวกันของ ศพก.และเครือข่าย ได้รับประโยชน์จากการรวมตัวกัน ดังนี้

๑) การมีเพื่อนรวมอาชีพในพื้นที่ต่างๆ ของอำเภอ

๒) การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ด้านการเกษตรระหว่างกัน

๓) การปฏิบัติจริงให้เห็นเป็นแบบอย่าง โดยเฉพาะ ศพก.หลัก

“จากการเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก.หนองม่วง กับ ศพก.เครือข่ายทั้ง ๕ ตำบล นั้น ความเข้มแข็งเกิดจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ไม่ให้ตายไปกับเจ้าขององค์ความรู้ แบ่งปัน และเปิดรับ ปลุกให้คนในชุมชนตื่นตัว โดยการทำให้เห็น แล้วขยายผล รับประโยชน์ร่วมกัน”

๖. หลังจากนี้มีแผนที่จะพัฒนาอะไรต่อ

ทั้ง ศพก.หลักและ ศพก.เครือข่าย มีแผนที่จะพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่าย ดังนี้

๑) วางเป้าหมายในการลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

๒) พัฒนา ศพก.เครือข่ายให้มีความสามารถเหมือนกับ ศพก.หลัก

๓) แบ่งปัน ซื้อขายสินค้าทางการเกษตรของ ศพก.หลักและ ศพก. เครือข่าย ให้เพิ่มมากขึ้น

๔) มีการฝึกและพัฒนาคณะกรรมการ ศพก. ให้มีความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้

๗. ปัญหาอุปสรรคมีอะไรบ้าง แก้ไขอย่างไร

<u>ปัญหาอุปสรรค</u>ของ ศพก.และ ศพก. เครือข่าย มีดังนี้

๑) การรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมของ ศพก.โดยเฉพาะเครือข่าย เนื่องจาก สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีภารกิจทางบ้าน และประกอบอาชีพรับจ้างทางการเกษตร หากมีการรวมตัวกันจะเป็นการรวมตัวแบบเฉพาะกิจ

๒) สมาชิก ศพก.เครือข่าย ยังมีการเสียสละ และเปิดใจรับสิ่งใหม่ๆ น้อย

๓) ผู้นำในพื้นที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับ ศพก.เครือข่าย

๔) ขาดการประชุมอย่างต่อเนื่องในบาง ศพก.เครือข่าย

๕) ศพก.เครือข่ายบางศูนย์ไม่ค่อยมีคนเข้ามาใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่จะใช้แค่เพียงการจัดอบรมหรือการประชุมเพียงเท่านั้น

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

๑) การประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เกษตรกรและผู้สนใจเข้ามาใช้ประโยชน์ใน ศพก.เครือข่าย

๒) กระตุ้นการรวมกันของ ศพก.หลักและ ศพก.เครือข่าย เพื่อให้มีอำนาจในการต่อรองราคาสินค้าอย่างจริงจัง

๘. ที่มาของแผนที่ใช้แก้ปัญหามาจากไหน

ที่มาของแผนที่ใช้ในการแก้ปัญหา มาจากมีการประชุมของทุกเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการประชุมระหว่าง ศพก.หลักและ ศพก.เครือข่ายประมาณปีละ ๓ ครั้ง โดยใช้งบประมาณจากโครงการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นเวทีของสำนักงานเกษตรอำเภอ นอกจากนี้ยังมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างสม่ำเสมอ แบบไม่เป็นทางการ โดยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพในการประชุม

๙. คิดว่าอะไรคือปัจจัยความสำเร็จของจุดนี้

ปัจจัยที่ทำให้ ศพก.หนองม่วงประสบความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีดังนี้

๑) เกษตรกรต้นแบบ (ศพก.หลัก)

- เป็นผู้มีความสามารถ ใฝ่เรียนรู้สิ่งใหม่ ช่างสังเกต และนำมาพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น การทดสอบสายพันธุ์ที่เหมาะกับดินของตนเอง การทดลองปลูกพืชแบบระบบน้ำหยด ลดการใช้แรงงานโดยใช้ระบบน้ำแสงอาทิตย์
- มีจิตอาสา พร้อมเสียสละ เปิดใจยอมรับและและบอกต่อเพื่อนเกษตรกร
- มีความตั้งใจที่จะพัฒนาชุมชน โดยเห็นคนในชุมชนเป็นหนี้ และเกิดหนี้นอกระบบ จึงริเริ่มจัดตั้งธนาคารหมู่บ้านจุดประกายให้ทุกคนเก็บออมวันละ ๑๐ บาท
- มีความเป็นผู้นำ ซื่อสัตย์ มีการบริหารจัดการที่โปร่งใส จึงทำให้กองทุนของธนาคารหมู่บ้านจากเริ่มต้นที่ ๗๐,๐๐๐ บาท เพิ่มสูงถึง ๑๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยยึดกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด สมาชิกทุกคนมีส่วนในการตั้งกฎระเบียบจึงทำให้สมาชิกยอมรับ (สมาชิกต้องทำการออมก่อนจึงจะให้กู้ สามารถกู้ได้ ๓ เท่าของเงินฝาก มีการตกลงระหว่างธนาคารกับสมาชิก) การออมกำหนดฝากเงินทุกวันที่ ๑๗ ถ้าสมาชิกนำเงินมาฝากเลยเวลา ๑๒.๐๐ น. หรือไม่นำเงินมาฝากตามวันเวลาที่กำหนดจะมีการตัดดอกเบี้ย

๒. มีผู้สืบทอดงานด้านการเกษตรคอยช่วยเหลือ (ลูกชายของประธาน ศพก.หลัก เป็นยุวเกษตรกร และเคยไปศึกษาดูงานต่างประเทศ มีเครือข่ายของเพื่อนที่เคยไปศึกษาดูงานต่างประเทศ และ เป็นคนที่ใฝ่รู้ชอบศึกษาข้อมูลใหม่ๆตลอดเวลา)

๓. เกษตรอำเภอ และ เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานตำบล เข้ามาให้ความรู้ และให้โอกาสในการพาไปเรียนรู้ในเวทีประชุม อบรม

๔. ศพก. เครือข่าย พร้อมเปิดใจ ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีแนวคิดเสียสละเพื่อส่วนรวม เพื่อชุมชน เช่นเดียวกับ ศพก.หลัก

๑๐. ได้รับการสนับสนุนจากใคร เรื่องอะไร (คน เงิน งาน)

ศพก. หนองม่วง และ ศพก.เครือข่าย ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ หน่วยงานราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ

สนับสนุนพันธุ์พืช สำนักงานประมงจังหวัดสนับสนุนพันธุ์ปลา สถานีพัฒนาที่ดินสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการทำปุ๋ยหมัก และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองม่วง สนับสนุนงบประมาณสำหรับเป็นค่าอาหารประกอบเลี้ยงในการจัดประชุม

๑๑. รูปภาพประกอบ

นายบุญสม แย้มครวญ (ลุงเปี๊ยก)
ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอหนองม่วง

นางเกสร สมเรือง
ศูนย์เครือข่ายผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลยางโทน

นางทิพาเอ โปร่งแสง
ประธานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลดงดินแดง

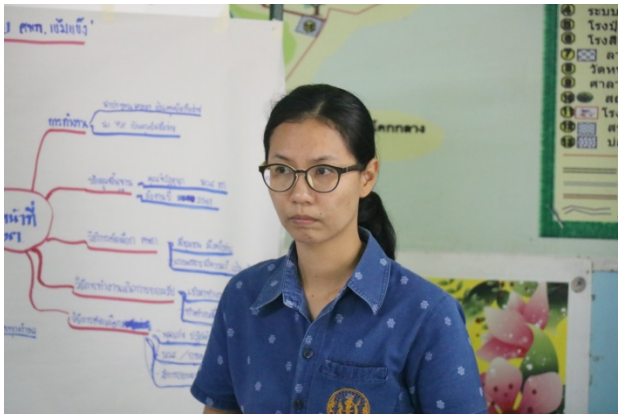

นางสาวสาวิตรี พางาม (หญิง)
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
สำนักงานเกษตรจังหวัดลพบุรี
เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน ศพก. ระดับจังหวัด

นางจิรัฏฐญา บุญเรืองศักดิ์ (พลอย)
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
สำนักงานเกษตรอำเภอหนองม่วง
เกษตรตำบลดงดินแดง
และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน ศพก. ระดับอำเภอ

ประธานและสมาชิก ศพก. หนองม่วง ประธานศูนย์เครือข่าย
และทีมถอดบทเรียน ศพก.ทั้งระดับจังหวัด เขต และกรมส่งเสริมการเกษตร

๑๒. ผู้ให้ข้อมูลในการถอดบทเรียน

๑) นายบุญสม แย้มครวญ
ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอหนองม่วง

๒) นางเกสร สมเรือง ศูนย์เครือข่ายผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลยางโทน

๓) นางทิพาเอ โปร่งแสง ประธานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลดงดินแดง

๔ นางสาวสาวิตรี พางาม นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
สำนักงานเกษตรจังหวัดลพบุรี : เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน ศพก. ระดับจังหวัด

๕) นางจิรัฏฐญา บุญเรืองศักดิ์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
สำนักงานเกษตรอำเภอหนองม่วง : เกษตรตำบลดงดินแดง
และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน ศพก. ระดับอำเภอ

ผลการถอดบทเรียน

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

ตำบลวังแดง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปีงบประมาณ ๒๕๖๒

โดย

สำนักงานเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรมส่งเสริมการเกษตร

สถานการณ์/ที่มาของจุดที่เลือก

อำเภอท่าเรือ เป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำการเกษตร มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านใช้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าทางเรือ และใช้ในการเกษตร อำเภอท่าเรือมีพื้นที่ทั้งหมด ๗๕,๐๘๓.๒๕ ไร่ เป็นทั้งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม พื้นที่ประกอบการเกษตร ที่อยู่อาศัย และพื้นที่อื่นๆ โดยแบ่งเป็นพื้นที่การเกษตร ๔๘,๗๐๘.๕๐ ไร่ ซึ่งส่วนมากจะทำนา ปลูกพืชผัก ไม้ผล พืชไร่ และการทำไม้ดัด มีพื้นที่ปลูกข้าว ๔๕,๖๕๗ ไร่ พืชเศรษฐกิจหลักของอำเภอท่าเรือ ได้แก่ ข้าว

เนื่องจากพื้นที่ของอำเภอท่าเรือเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว ซึ่งพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรส่วนมากนิยมเพาะปลูกกัน ได้แก่ สุพรรณบุรี ๑, กข๓๑, กข๔๑, กข๔๙, กข๕๗ และปทุมธานี๑ แต่จากสถานการณ์ข้าวในปัจจุบันและที่ผ่านมาราคาข้าวจะสวนทางกับต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ราคาข้าวถูกกำหนดโดยตลาดขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทาน ในแต่ละช่วงเวลามีราคาไม่แน่นอน ซึ่งเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ทำให้ได้ราคาต่ำแต่ต้นทุนการผลิตในการซื้อปัจจัยการผลิตกลับสูงขึ้น พื้นที่ตำบลวังแดงเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวมากที่สุด สำนักงานเกษตรอำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงได้คัดเลือกให้ตำบลวังแดงเป็นที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ไม่เพียงแต่ในเรื่องของการทำนา ยังมีเรื่องด้านการเกษตรอื่นๆ อีกด้วย โดยมีนายสุวิน กฤษสุริยา เป็นเกษตรกรต้นแบบ (ประธาน ศพก.)

นายสุวิน กฤษสุริยา อายุ ๖๕ ปี ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๑๐๑/๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังแดง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกิดที่ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังแดง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิศวกรรมเครื่องกล สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ระดับปริญญาโท คณะครุศาสตร์ สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สมรสกับนางสาวช่อทิพย์ ประสงค์ธรรม มีบุตรจำนวน ๓ คน (ชาย ๑ คน หญิง ๒ คน) อดีตประกอบอาชีพรับราชการครู ที่วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซีเมนต์ไทยอนุสรณ์ และหันมาประกอบอาชีพด้านการเกษตร

มีเครือข่ายอะไรบ้าง ทำไมถึงไม่รวมกันเป็นเครือข่าย

จุดเริ่มต้นของการสร้างเครือข่าย ศพก. เริ่มจากสำนักงานเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยามอบหมายให้สำนักงานเกษตรอำเภอท่าเรือ ดำเนินการจัดตั้ง ศพก. เครือข่าย อย่างน้อย ๑๐ เครือข่าย/ศพก. เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง ๑๐ ตำบลของอำเภอท่าเรือ จึงมีการประชุมคณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอ เพื่อคัดเลือกเป็นจุดสร้าง ศพก. เครือข่าย โดยมีทั้งหมด ๑๒ เครือข่าย ได้แก่

๑) ศูนย์เรียนรู้การจัดการศัตรูพืชชุมชน ตำบลจำปา

๒) ศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสาน ตำบลจำปา
๓) ศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลท่าหลวง
๔) ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบ้านร่อม
๕) ศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลศาลาลอย
๖) ศูนย์เรียนรู้ดินและปุ๋ย ตำบลวังแดง
๗) ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงกบ ตำบลวังแดง
๘) ศูนย์เรียนรู้การเพาะเลี้ยงเห็ด ตำบลวังแดง
๙) ศูนย์เรียนรู้พืชผัก ตำบลโพธิ์เอน
๑๐) ศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลปากท่า
๑๑) ศูนย์เรียนรู้การอนุรักษ์กระบือไทย ตำบลหนองขนาก
๑๒) ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่าเจ้าสนุก

และเพื่อให้ ศพก. อำเภอท่าเรือ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ศพก. เครือข่าย จึงมีการดำเนินการ ดังนี้

๑. เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของ พศก. เช่น การประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน เพื่อนำความรู้ ที่ได้มาแนะนำ ถ่ายทอดให้กับเกษตรกรรายอื่นๆ ต่อไป

๒. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตรกับ ศพก. เครือข่าย ในอำเภอท่าเรือ

๓. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตกับผู้สนใจรายอื่นๆ ที่เข้ามาศึกษาดูงานที่ ศพก. อำเภอท่าเรือ

รวมกันแล้วได้อะไร เป้าหมายร่วมกันของการรวมกัน

๑) ศพก. เครือข่าย เป็นจุดสาธิต/จุดเรียนรู้ ด้านการเกษตรของชุมชน
๒) คณะกรรมการเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ด้านการเกษตรระหว่าง ศพก.เครือข่าย
๓) ศพก. หลัก และ ศพก. เครือข่าย ร่วมสนับสนุนและดำเนินโครงการของรัฐบาล
๔) เป็นตัวอย่างด้านการดำเนินการทางเกษตรในพื้นที่
๕) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาการเกษตรในพื้นที่
๖) เพื่อมีการร่วมกันทำกิจกรรม ระหว่าง ศพก. หลัก และ ศพก.เครือข่าย

๗) เพื่อร่วมกันวางแผนพัฒนาการเกษตร

แต่ละเครือข่าย ทำอะไร/มีหน้าที่อะไรบ้าง

๑) ถ่ายทอดความแก่เกษตรกร และผู้ที่ผู้สนใจ

๒) สนับสนุนการดำเนินงานของ ศพก. หลัก

แต่ละเครือข่ายรวมกันแล้วได้อะไร

๑) แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ด้านการเกษตร

๒) เกิดความเข้มแข็งระหว่างสมาชิก ศพก.

หลังจากนี้มีแผนที่จะพัฒนาอะไรต่อ

๑) การพัฒนาศักยภาพ ศพก. เครือข่าย

๒) การสนับสนุนการให้บริการของ ศพก. และเครือข่าย

๓) การพัฒนาศักยภาพประธาน ศพก. เครือข่าย

ปัญหาอุปสรรคมีอะไรบ้าง แก้ไขอย่างไร

๑) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ

๒) มีหลายหน่วยงานเข้ามาดำเนินงาน บางครั้งสมาชิกไม่สามารถเข้าร่วมได้ทุกกิจกรรม

๓) สมาชิกไม่มีรถส่วนตัว การเดินทางออกนอกพื้นที่ จึงลำบาก ต้องอาศัย ศพก. หลัก

ที่มาของแผนที่ใช้แก้ปัญหามาจากไหน

๑) ความร่วมมือกันระหว่าง ศพก. หลัก และ ศพก. เครือข่าย

๒) การสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอ

คิดว่าอะไรคือปัจจัยความสำเร็จของจุดนี้

๑) เกษตรกรต้นแบบมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาตนเอง มีการนำมาทดลองปฏิบัติ และปรับใช้ในการประกอบอาชีพของตน

๒) มีการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีการผลิตซึ่งกันและกัน โดยมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม

๓) การส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุน โดยการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ได้รับการสนับสนุนจากใคร เรื่องอะไร (คน เงิน งาน)

๑) สำนักงานเกษตรอำเภอ สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาจุดเรียนรู้/จุดสาธิตทางการเกษตร

๒) สำนักงานประมงจังหวัด สนับสนุนพันธุ์ปลา

๓) สถานีพัฒนาที่ดิน สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการทำปุ๋ยหมัก

๔) ศูนย์วิจัยข้าวพระนครศรีอยุธยา สนับสนุนเมล็ดพันธุ์

รูปภาพประกอบ

****

สำนักงานเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กันยายน ๒๕๖๒

ผลการดำเนินงานถอดบทเรียน
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี ๒๕๖๒
“เครือข่ายเข้มแข็ง”

กลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ
สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี

คำนำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดให้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นนโยบายสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เกิดผลสำเร็จ โดยให้ทุกหน่วยงานเข้ามาร่วมบูรณาการการทำงาน โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี ได้ดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. ตามนโยบายฯ ดังกล่าว ปัจจุบันได้การจัดตั้งศูนย์เครือข่าย ศพก. เพื่อให้ ศพก. เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีองค์ความรู้ครอบคลุมทุกกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันจังหวัดสระบุรี มี ศพก. จำนวน ๑๓ ศูนย์ และศูนย์เครือข่าย จำนวน ๑๖๒ ศูนย์

ศพก.อำเภอวิหารแดง มีศูนย์เครือข่าย จำนวน ๑๓ ศูนย์ ซึ่งเป็นศูนย์ที่มีศูนย์เครือข่ายที่หลากหลายด้าน ครอบคลุมทุกกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่อำเภอวิหารแดง มีการประชุมร่วมกันระหว่าง ศพก. และศูนย์เครือข่าย เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี ทั้งด้านการประสานงาน การดำเนินงาน จึงทำให้ ศพก. อำเภอวิหารแดง เป็น ศพก. ที่มีความเข้มแข็ง และมีเครือข่ายเข้มแข็ง

สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี
กันยายน ๒๕๖๒

สารบัญ

สารบัญ	หน้า
คำนำ	)๑(
สารบัญ)	๒(
สถานการณ์/ที่มา ของจุดที่เลือก	๑
จำนวนเครือข่าย/การรวมเครือข่าย	๓
เป้าหมายของการรวมศูนย์เครือข่าย	๔
บทบาทหน้าที่แต่ละศูนย์เครือข่าย	๕
แต่ละเครือข่ายรวมกันแล้วได้อะไร	๕
แผนการพัฒนาศูนย์เครือข่าย	๕
ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข	๕
ที่มาของแผนที่ใช้แก้ปัญหามาจากไหน	๕
ปัจจัยแห่งความสำเร็จ	๖
การสนับสนุน (คน เงิน งาน)	๖

ผลการดำเนินงานถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ประจำปี ๒๕๖๒

****

ประเด็นถอดบทเรียน : “เครือข่ายเข้มแข็ง”

หลักของ ศพก. : เป็นแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

สิ่งบ่งชี้ ๑. ตอบโจทย์ ปัญหาและแนวทางของ คน พื้นที่ สินค้า

๒. เทคโนโลยีที่เมหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

หลักของเครือข่าย : ทุกคนได้ประโยชน์ร่วมกัน

สิ่งบ่งชี้ความเข้มแข็ง : ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์

๑. สถานการณ์/ที่มา ของจุดที่เลือก

ศพก.อำเภอวิหารแดง เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว เกษตรกรต้นแบบเจ้าของแปลงเรียนรู้ คือ นายสุทัศน์ หมวกไสว มีพื้นที่ทำนา ๒๒,๗๖๖ ไร่ เกษตรกร ๗๘๘ ราย ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๔๔ หมู่ที่ ๗ ตำบลเจริญธรรม อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี มีแนวทางการพัฒนา :คือ

๑) การลดต้นทุนการผลิตข้าว จาก ๓,๕๐๐ บาท/ไร่ เหลือ ๓,๒๐๐ บาท/

๒) การผลิตข้าวให้ได้คุณภาพดี

๓) การเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรหลังการทำนา

เทคโนโลยีเด่นของศูนย์เรียนรู้ คือ การลดต้นทุนการผลิตข้าว ด้วยการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ ร่วมกับการปรับปรุงบำรุงดินโดยปุ๋ยพืชสด และการเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรหลังการทำนา

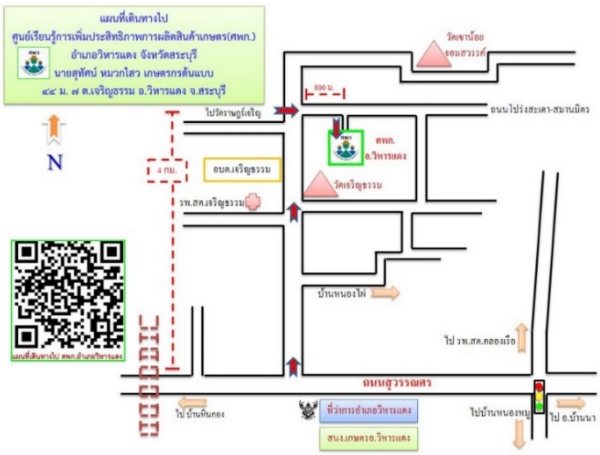

ฐานการเรียนรู้ :

๑. ฐานเรียนรู้ การปรับปรุงบำรุงดิน / การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เพื่อให้ดินมีความเหมาะสมกับการปลูกข้าว เช่น การเพิ่มอินทรียวัตถุให้กับดิน โดยการปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน การเก็บตัวอย่างดิน การตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหารพืชในดิน การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี และใช้ได้ตรงตามความต้องการของข้าว

๒. การจัดการเมล็ดพันธุ์ข้าว มีการทดสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ข้าวก่อนการเพาะปลูก และการลดการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี โดยการใช้เครื่องเครื่องโรยข้าว นาตม และหยอดข้าวแห้ง มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและคัดเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง

๓. การจัดการศัตรูพืช (การป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน) มีการสำรวจระบบนิเวศ และวิเคราะห์สถานการณ์ของศัตรูพืช เน้นการจัดการระบบนิเวศไม่ให้เอื้อต่อการระบาดของศัตรูพืช และใช้วิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยเริ่มจากการใช้สารชีวภัณฑ์ เช่น การใช้น้ำหมักชีวภาพ เชื้อราบิวเวอร์เรีย เชื้อราไตโครเดอร์มา และหากมีความจำเป็น ก็อาจใช้สารเคมี

๔. การเพิ่มมูลค่าข้าว (การสีแปรสภาพข้าว การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี) การสีแปรสภาพข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร โดยเน้นการปลูกข้าวพันธุ์ที่เหมาะกับการบริโภค เช่น ข้าวพันธุ์ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕ และการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี เพื่อจำหน่ายเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าข้าวอีกทางหนึ่ง

๕. เศรษฐกิจพอเพียง / เกษตรผสมผสาน การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพ โดยเน้นการทำกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลาย โดยมีการทำนา เป็นอาชีพหลัก เลี้ยงกระบือและการปลูกพืชหลังนา (ถั่งเขียว) เพื่อเป็นรายได้เสริม รวมถึงยังมีการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เช่น การเลี้ยงเป็ดไข่ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การปลูกพืชผักสวนครัว ไว้รับประทาน และเมื่อเหลือก็จำหน่าย

โดย ศพก.อำเภอวิหารแดง เป็นศูนย์ที่มีเครือข่ายที่หลากหลายด้าน ครอบคลุมทุกกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่อำเภอวิหารแดง มีการประชุมร่วมกันระหว่าง ศพก. และศูนย์เครือข่าย เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี ทั้งด้านการประสานงาน การดำเนินงาน จึงทำให้ ศพก.อำเภอวิหารแดง เป็น ศพก. ที่มีเครือข่ายเข้มแข็ง

๒. จำนวนเครือข่าย/การรวมเครือข่าย

ศพก.อำเภอวิหารแดง มีศูนย์เครือข่ายจำนวน ๑๓ ศูนย์ ที่บันทึกในระบบรายงาน ศพก. (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๒) โดยสามารถแบ่งออกเป็น ๘ ประเภท ดังนี้

ที่	ชื่อศูนย์เครือข่าย	ประเภทศูนย์	ที่อยู่	ชื่อเกษตรกร
๑	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านคันลำ	ศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	หมู่ที่๓ ตำบลหนองหมู อำเภอวิหารแดง	นายอดิศร ใช้ศรีทอง
๒	กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันอำเภอวิหารแดง	ศูนย์เรียนรู้ด้านไม้ยืนต้น	หมู่ที่๔ ตำบลหนองหมู อำเภอวิหารแดง	นายคเชน พิทักษ์อรรณพ
๓	ศูนยถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านประมงอำเภอวิหารแดง	ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง	หมู่ที่๖ ตำบลบ้านลำ อำเภอวิหารแดง	นายจารึก สุขประเสริฐ
๔	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลบ้านลำ	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)	หมู่ที่๗ ตำบลบ้านลำ อำเภอวิหารแดง	นางสาวโสภา คำอ้าย
๕	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลบ้านลำ	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)	หมู่ที่๗ ตำบลบ้านลำ อำเภอวิหารแดง	นางสาวโสภา คำอ้าย
๖	ศูนย์เรียนรู้เห็ดครบวงจรบ้านคลองไทร	ศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	หมู่ที่๙ ตำบลคลองเรือ อำเภอวิหารแดง	นางสาวพเยาว์ แช่มประเสริฐ
๗	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองหัวช้าง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	หมู่ที่๑๐ ตำบลคลองเรือ อำเภอวิหารแดง	นางชลณิธา คชประเสริฐ
๘	กลุ่มเกษตรกรทำนาตำบลวิหารแดง	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	หมู่ที่๗ ตำบลวิหารแดง อำเภอวิหารแดง	นายชาติ ศรีมาวงศ์
๙	ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลหนองสรวง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	หมู่ที่๙ ตำบลหนองสรวง อำเภอวิหารแดง	นายสัมฤทธิ์ รุ่งรำพรรณ
๑๐	ศูนย์เรียนรู้ด้านสหกรณ์สหกรณ์การเกษตรวิหารแดง จำกัด	ศูนย์เรียนรู้ด้านสหกรณ์	หมู่ที่๑ ตำบลเจริญธรรม อำเภอวิหารแดง	นายพิชัย สมประสงค์

ที่	ชื่อศูนย์เครือข่าย	ประเภทศูนย์	ที่อยู่	ชื่อเกษตรกร
๑๒	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลเจริญธรรม	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)	หมู่ที่๕ ตำบลเจริญธรรม อำเภอวิหารแดง	นางสาวมนทกาญจน์ สิงห์มณี
๑๓	ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลเจริญธรรม	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	หมู่ที่๕ ตำบลเจริญธรรม อำเภอวิหารแดง	นายประสงค์ จันทร์แย้ม

การรวมกลุ่มเครือข่าย ศพก. และการเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. อำเภอวิหารแดง เกิดจากการประชุมคณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอ ที่ต้องการให้ ศพก.และศูนย์เครือข่ายมีการบริหารจัดการที่ดี มีเวทีพบปะพูดคุย วางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และมีการให้บริการด้านการเกษตรแก่เกษตรกรในพื้นที่อย่างครอบคลุมและทั่วถึง จึงมีมติให้ศูนย์เครือข่ายเข้าร่วมประชุมร่วมกับคณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอทุกครั้ง เพื่อบริหารจัดการและขับเคลื่อนศูนย์เครือข่ายให้มีความพร้อมในการให้บริการด้านการเกษตรเทียบเท่ากับ ศพก.หลัก

๓. เป้าหมายของการรวมศูนย์เครือข่าย

๑. เพื่อให้ ศพก. มีองค์ความรู้ครอบคลุมทุกชนิดพืช และสัตว์ รวมถึงกิจกรรมด้านการเกษตรในพื้นที่อำเภอวิหารแดง

๒. ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ เพื่อบริหารจัดการการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ในอำเภอวิหารแดงให้เป็นระบบ

๓. เครือข่ายเกิดการพัฒนาและมีความพร้อมในการให้บริการด้านการเกษตรเทียบเท่า ศพก. หลัก

๔. เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรได้ง่ายขึ้น ผ่านทาง ศพก.หลัก และศูนย์เครือข่าย

๔. บทบาทหน้าที่แต่ละศูนย์เครือข่าย

๑. พัฒนา/ปรับปรุงองค์ความรู้ ฐานเรียนรู้ แปลงเรียนรู้ และข้อมูลต่างๆ ในศูนย์ของตนเอง

๒. ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

๓. ร่วมกำหนดเป้าหมายและวางแผนการดำเนินงานของ ศพก. และศูนย์เครือข่าย

๔. ร่วมแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของ ศพก.และศูนย์เครือข่าย

๕. ร่วมให้บริการด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ เช่น Field day คลินิกเกษตรเคลื่อนที่ ฯลฯ

๕. แต่ละเครือข่ายรวมกันแล้วได้อะไร

๑. อำเภอวิหารแดง มีแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรที่ครอบคลุมทุกกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่

๒. เกษตรกรสามารถเข้าศึกษาเรียนรู้และใช้บริการได้สะดวกขึ้น

๓. ศูนย์เครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการพัฒนา และการบริหารจัดการ ระหว่างศูนย์เครือข่ายด้วยกันเอง

๔. ศูนย์เครือข่ายมีการถ่ายทอดความรู้ด้านที่แต่ละศูนย์มีความถนัด ให้กับศูนย์อื่นๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในศูนย์ของตนเองได้

๕. ศูนย์เครือข่ายมีการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างศูนย์ โดยแต่ละศูนย์สามารถส่งต่อไปผู้มารับบริการไปยังศูนย์เครือข่ายอื่น ที่มีความถนัดมากกว่า หรือให้ผู้รับบริการเกิดความหลากหลาย จากการดูงานในหลายๆ ศูนย์

๖. แผนการพัฒนาศูนย์เครือข่าย

๑. พัฒนาให้เครือข่ายมีความพร้อมในการถ่ายทอดและให้บริการเกษตรกร เช่น สถานที่ ป้ายองค์ความรู้ ตัวอย่างกิจกรรม/ผลิตภัณฑ์

๒. เชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างอำเภอต่างๆ ภายในจังหวัด หรือ พื้นที่ใกล้เคียง

๓. เพิ่มการประชาสัมพันธ์เครือข่ายให้ประชาชนได้รู้จักศูนย์เครือข่าย ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์

๔. พัฒนาความสามารถในการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ และเพิ่มขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับแต่ละศูนย์เครือข่าย

๗. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข

๑. ศูนย์เครือข่ายบางแห่ง ไม่มีกิจกรรมให้ผู้มารับบริการได้ศึกษาตลอดทั้งปี แนวทางแก้ไข คือ ถ่ายภาพหรือทำวีดีทัศน์ไว้นำเสนอสำหรับบางกิจกรรมที่ไม่สามารถเห็นตัวอย่างจริงได้

๒. ศูนย์เครือข่าย ยังขาดแผ่นพับ เอกสารในการเผยแพร่องค์ความรู้ และอุปกรณ์ในการถ่ายทอดความรู้ แนวทางแก้ไข คือ ขอสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๘. ที่มาของแผนที่ใช้แก้ปัญหามาจากไหน

ที่มาของแผน ได้จากการเข้าไปเยี่ยมเยียนศูนย์เครือข่าย ของประธาน และคณะกรรมการ ศพก. เพื่อรับทราบปัญหา และความต้องการของศูนย์เครือข่าย แล้วนำมาประชุมเพื่อวิเคราะห์ปัญหา และร่วมกันหาแนวทางแก้ไข

๙. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑. ความร่วมมือและการประสานงานที่ดี ระหว่างคณะกรรมการ ศพก. กับประธานศูนย์เครือข่าย

๒. ความเสียสละของประธานศูนย์เครือข่าย ที่มุ่งหวังจะแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรในพื้นที่ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

๓. การกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

๔. การบูรณาการการทำงานร่วมกัน ระหว่างเกษตรกร ภาครัฐ และเอกชน

๑๐. การสนับสนุน (คน เงิน งาน)

๑. สำนักงานเกษตรอำเภอวิหารแดง สนับสนุนป้ายฐานเรียนรู้ ป้ายหลักสูตรเรียนรู้ ป้ายชื่อศูนย์เรียนรู้

๒. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองเรือ สนับสนุนป้าย และนิทรรศการ องค์ความรู้ของศูนย์เรียนรู้

๓. ภาคเอกชนในพื้นที่ (บมจ.ปตท.) สนับสนุนป้าย และนิทรรศการ องค์ความรู้ของศูนย์เรียนรู้

๑๑. รูปภาพประกอบ

เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน เป็นสถานที่ให้บริการข่าวสาร และบริการด้านการเกษตร

แหล่งเรียนรู้ครบวงจร

การประชุมคณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอ

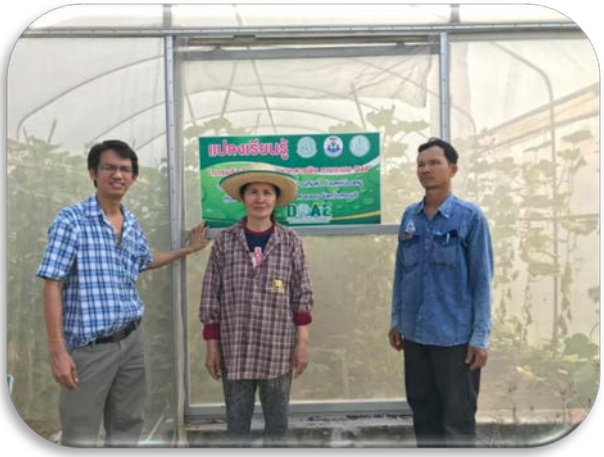

การพัฒนาศูนย์เครือข่าย ศพก.

ผลการดำเนินงานถอดบทเรียน

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี พ.ศ. 2562

“เครือข่ายเข้มแข็ง”

กลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ
สำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี

คำนำ

สำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี ดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี พ.ศ. 2562 ตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีบทบาทหน้าที่หลักในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของ ศพก. และเครือข่าย ศพก. เพื่อให้ ศพก. และเครือข่าย ศพก. เป็นศูนย์กลางในการให้บริการและถ่ายทอดองค์ความรู้ตามความต้องการของเกษตรกรและแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ในลักษณะของเกษตรกรสอนเกษตรเอง ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวจะไม่ประสบผลสำเร็จหากขาดความตั้งมั่น ตั้งใจของเกษตรกรต้นแบบและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เข้มแข้ง

เครือข่าย ศพก. อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีเครือข่ายรวมทั้งสิ้น 16 ศูนย์ ครอบคลุมกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ มีรูปแบบและวิธีการการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายที่ประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรม สามารถนำไปเป็นแบบอย่างกับ ศพก. อื่นๆ เพื่อประยุกต์ใช้กับการขับเคลื่อนการดำเนินงานของ ศพก. ในพื้นที่ ทั้งนี้ สำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี ได้ดำเนินการถอดบทเรียนและรวบรวมประเด็นสำคัญในการดำเนินงานเครือข่าย ศพก. อำเภออินทร์บุรี ให้ประสบผลสำเร็จซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้และการพัฒนาเครือข่าย ศพก. ของจังหวัดสิงห์บุรีต่อไป

สำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี

สิงหาคม 2562

สารบัญ

เรื่อง	**หน้า**
ผลการดำเนินงานถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี พ.ศ. 2562	1
1. สถานการณ์/ที่มาของจุดที่เลือก	1
2. จำนวนเครือข่าย/การรวมเครือข่าย	2
3. เป้าหมายของการรวมเครือข่าย	4
4. บทบาทหน้าที่แต่ละเครือข่าย	5
5. ผลจากการรวมเครือข่าย	5
6. แผนในการพัฒนาเครือข่าย	5
7. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข	6
8. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ	6

ผลการดำเนินงานถอดบทเรียน
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี พ.ศ. 2562
สำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี

****

ประเด็นถอดบทเรียน : “เครือข่ายเข้มแข็ง”

สิ่งบ่งชี้ความเข้มแข็ง : ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์

แหล่งข้อมูลการถอดบทเรียน : ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

วัตถุประสงค์การถอดบทเรียน : 1. เพื่อถอดบทเรียน ศพก. ที่มีจุดเด่นด้านการเชื่อมโยงเครือข่าย
2. เพื่อหารูปแบบ วิธีการ และเทคนิคในการเชื่อมโยงเครือข่ายให้เข้มแข็ง
3. เพื่อขยายผลการถอดบทเรียนไปสู่การพัฒนาของ ศพก. จังหวัดสิงห์บุรี

1. สถานการณ์/ที่มาของจุดที่เลือก

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีนายอุทัย บัวศรีตัน เป็นเกษตรกรต้นแบบ มีสินค้าหลักคือข้าว และมีเทคโนโลยีเทคโนโลยีเด่นคือการลดต้นตุนการผลิตข้าว และการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทั้งนี้ มีการจัดตั้งเครือข่าย ศพก. ทั้งหมด 16 ศูนย์ แบ่งเป็น 6 ประเภทได้แก่ ศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการดิน จำนวน 3 ศูนย์ ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง จำนวน 1 ศูนย์ ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์ จำนวน 3 ศูนย์ ศูนย์เรียนรู้ด้านแมลงเศรษฐกิจ จำนวน 1 ศูนย์ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน จำนวน 6 ศูนย์ และศูนย์เรียนรู้ด้านการแปรรูปผลิตผลด้านการเกษตร จำนวน 2 ศูนย์

อำเภออินทร์บุรี เป็นอำเภอที่มีจำนวนเกษตรกรและพื้นที่ทำการเกษตรที่สูงที่สุดในจังหวัดสิงห์บุรี ทำให้การให้บริการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีของ ศพก. ไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกรในพื้นที่ไม่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง จึงได้มีการจัดตั้งเครือข่าย ศพก. และมีการเชื่อมโยงการการขับเคลื่อนการทำงานในลักษณะบูรณาการร่วมกันของทุกเครือข่าย ทำให้ ศพก. อำเภออินทร์บุรี เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการให้บริการทางการเกษตรที่มีความหลากหลายแก่ชุมชน ตอบสนองความต้องการของเกษตรกรและสามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนมีความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพ สามารถใช้ทรัพยากรทางการเกษตรในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงเกษตรกรมีความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงและยังยืนทางการเกษตรของชุมชนต่อไป

2. จำนวนเครือข่าย/การรวมเครือข่าย

เครือข่าย ศพก. อำเภออินทร์บุรี สามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการดิน ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์ ศูนย์เรียนรู้ด้านแมลงเศรษฐกิจ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน และศูนย์เรียนรู้ด้านการแปรรูปผลิตผลด้านการเกษตร โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง ศูนย์เครือข่ายของ ศพก. อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ที่	ชื่อศูนย์เครือข่าย	ประเภทศูนย์	ที่อยู่	ชื่อเกษตรกร
1	ศูนย์เครือข่ายดิน การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ	ศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการดิน	หมู่ที่12 ตำบลทับยา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นางมะยม จันทร์อินทร์
2	ศูนย์เครือข่ายดิน การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ	ศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการดิน	หมู่ที่10 ตำบลงิ้วราย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นางพนารัตน์ ชาญอนุสรสิทธิ์
3	ศูนย์เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	หมู่ที่7 ตำบลชีน้ำร้าย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นางสาวจันทรา ทิพวารี
4	ศูนย์เครือข่ายการเลี้ยงจิ้งหรีด	ศูนย์เรียนรู้ด้านแมลงเศรษฐกิจ	หมู่ที่5 ตำบลชีน้ำร้าย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นายวิทพันธ์ พันธ์สุข

ที่	ชื่อศูนย์เครือข่าย	ประเภทศูนย์	ที่อยู่	ชื่อเกษตรกร
5	ศูนย์เครือข่ายปศุสัตว์และการประมง	ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์	หมู่ที่7 ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นายสุชิน อ่อนนารถ
6	ศูนย์เครือข่ายการเลี้ยงแพะ	ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์	หมู่ที่10 ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นายประเสริฐ รุ่งแจ้ง
7	ศูนย์เครือข่ายเกษตรผสมผสาน	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	หมู่ที่8 ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นายวิสัย แสงสน
8	ศูนย์เครือข่ายปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ	ศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการดิน	หมู่ที่4 ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นายณรงค์ วิมา
9	ศูนย์เครือข่ายการทำเกษตรทฤษฎีใหม่	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	หมู่ที่1 ตำบลน้ำตาล อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นางออมสิน กุลรัตน์
10	ศูนย์เครือข่ายการทำเกษตรทฤษฎีใหม่	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	หมู่ที่3 ตำบลน้ำตาล อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นายเฉลียว ร่มลำดวน
11	ศูนย์เครือข่ายการแปรรูปผลิตภัณฑ์	ศูนย์เรียนรู้ด้านการแปรรูปผลิตผลด้านการเกษตร	หมู่ที่1 ตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นางหยาดรุ่ง วัชรพลชัย
12	ศูนย์เครือข่ายด้านประมง	ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง	หมู่ที่9 ตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นายสมชาย สนใจ
13	ศูนย์เครือข่ายการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา	ศูนย์เรียนรู้ด้านการแปรรูปผลิตผลด้านการเกษตร	หมู่ที่4 ตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นางสาวมาลี แก้วเหล็ก
14	ศูนย์เครือข่ายเกษตรทฤษฎีใหม่	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	หมู่ที่9 ตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นายสมบูรณ์ เรือศรีจันทร์
15	ศูนย์เครือข่ายการเลี้ยงแพะ	ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์	หมู่ที่9 ตำบลห้วยชัน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นายนายสนั่น ทับบุรี
16	ศูนย์เครือข่ายการทำไร่นาสวนผสม	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	หมู่ที่4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	นายกฤตภาส ป้อมเปี่ยม

การรวมกลุ่มเครือข่าย ศพก. และการเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. อำเภออินทร์บุรี นั้น เกิดจากความต้องการของเกษตรกรในชุมชน ที่ต้องการมีจุดเรียนรู้และจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรของ

ชุมชนที่มีความหลากหลาย ครอบคลุมกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ มีเกษตรกรต้นแบบประจำในแต่ละเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรในชุมชน จึงเกิดการค้นหาและรวมกลุ่มเพื่อเชื่อมโยงการดำเนินงานขับเคลื่อนการให้บริการและการถ่ายทอดความรู้ของ ศพก. และเครือข่าย ศพก. ที่มีความเข้มแข็ง

3. เป้าหมายของการรวมเครือข่าย

การรวมเครือข่าย ศพก. ของอำเภออินทร์บุรี มีเป้าหมายที่กำหนด ดังนี้

3.1 เครือข่ายมีจุดเรียนรู้ทางการเกษตรที่หลายหลาย ครอบคลุมกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่ และตอบสนองความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่เพิ่มขึ้น

3.2 เครือข่ายเกิดการพัฒนาด้านการให้บริการและการถ่ายทอดเทคโนโลยี จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายด้วยกัน

3.3 เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรของชุมชนที่ขับเคลื่อนผ่าน ศพก. ได้ง่ายขึ้น

4. บทบาทหน้าที่แต่ละเครือข่าย

บทบาทหน้าที่ของแต่ละเครือข่าย นอกจากเกษตรกรต้นแบบในแต่ละเครือข่ายจะต้องให้บริการเกษตรกรและพัฒนาจุดเรียนรู้ในเครือข่ายของตนเองแล้ว ยังมีบทบาทหน้าที่สำคัญในภาพรวมของกลุ่มเครือข่าย ดังนี้

4.1 เครือข่ายมีส่วนร่วมในการกำหนด และวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.2 เครือข่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนา ศพก. ในแต่ละปี

4.3 เครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในระดับตำบล/อำเภอ

4.4 เครือข่ายมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนการดำเนินงานของ ศพก.

4.5 เครือข่ายมีส่วนร่วมบูรณาการในการให้บริการทางการเกษตร เช่น การออกหน่วยให้บริการในงาน Field Day การออกหน่วยให้บริการในงานคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ การให้บริการและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรผู้นำในชุมชน การสนับสนุนด้านวิชาการเพื่อขับเคลื่อนเกษตรกรสู่การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นต้น

5. ผลจากการรวมเครือข่าย

ผลที่เกิดขึ้นจากการรวมเครือข่าย ดังนี้

5.1 ศพก. มีเครือข่ายการดำเนินงานในการให้บริการและถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลายครอบคลุมกิจกรรมทางการเกษตรในพื้นที่

5.2 การรวมกลุ่มเครือข่าย ศพก. ที่มีความหลากหลาย ทำให้มีการเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรที่ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่ต้นถึงปลายน้ำ

5.3 เกษตรกรต้นแบบในแต่ละเครือข่ายเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วม และนำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

5.4 เกษตรกรที่มารับบริการ สามารถเรียนรู้กิจกรรมทางการเกษตรได้แบบเบ็ดเสร็จในจุดเดียว

5.5 เกิด “ชุมชนเกษตรเข้มแข็ง” ที่เกษตรกรในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยเกษตรกรสามารถผลิตและแก้ปัญหาทางการเกษตรในแปลงของตนได้โดยไม่ต้องพึ่งพาหน่วยงานภายนอก

6. แผนในการพัฒนาเครือข่าย

แผนในการพัฒนาเครือข่าย ศพก. อำเภออินทร์บุรี ดังนี้

6.1 พัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้นำศูนย์เครือข่ายให้มีความพร้อมในการให้บริการ สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรของชุมชน

6.2 ค้นหา พัฒนา และจัดตั้งศูนย์เครือข่ายใหม่ ที่ครอบคลุมกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่เพิ่มขึ้น เช่น ศูนย์เรียนรู้ด้านพืชไร่ ศูนย์เรียนรู้ด้านไม้ผล ศูนย์เรียนรู้ด้านมาตรฐานการผลิตทางการเกษตร ศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจเกษตร ศูนย์เรียนรู้พืชผัก เป็นต้น

6.3 การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. ในระดับจังหวัด เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลสู่ความเข้มแข็งภาคการเกษตรของจังหวัด

7. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข

7.1 เกษตรกรผู้นำศูนย์เครือข่ายมีอายุเฉลี่ยสูง ขาดผู้สืบทอด ทำให้จำนวนเครือข่ายลดลงและอาจส่งผลต่อองค์ความรู้ของเครือข่ายหายไปจากชุมชน แนวทางแก้ไขคือ พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ Young Smart Farmer เพื่อสืบทอดองค์ความรู้และจัดตั้งให้เป็นเครือข่าย ศพก.

7.2 เครือข่าย ศพก. อำเภออินทร์บุรี ยังมีกระจายอยู่ไม่ทั่วถึงครอบคลุมพื้นที่การเกษตร เนื่องจากอำเภออินทร์บุรี มีพื้นที่การเกษตรกว้าง แนวทางแก้ไขคือ ออกหน่วยให้บริการทางการเกษตรร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น งานคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ โครงการบำบัดทุกข์บำรุงสุขฯ โครงการอำเภอยิ้มเคลื่อนที่ เป็นต้น

7.3 เกษตรกรต้นแบบในแต่ละเครือข่าย มีตำแหน่งทางสังคมหลายอย่าง ทำให้มีเวลาในการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรและเวลาในการรวมกลุ่มเครือข่ายน้อย แนวทางแก้ไขคือ การสร้างเกษตรกรต้นแบบที่เป็นมือรองประจำในแต่ละเครือข่าย

8. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

8.1 การมีแผนการปฏิบัติงาน และมีเป้าหมายการขับเคลื่อนที่ชัดเจน นำไปสู่การปฏิบัติได้

8.2 การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์ มีการทำงานเป็นทีม

8.3 การบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคี ทั้งภาคราชการ และภาคเอกชน

8.4 ความตั้งมั่น ตั้งใจ ในการพัฒนาชุมชนของเครือข่าย ศพก.

****

ภาพกิจกรรมการให้บริการและถ่ายทอดความรู้ใน ศพก.

ภาพกิจกรรมการให้บริการและถ่ายทอดความรู้ในเครือข่าย ศพก.

ภาพกิจกรรมการประชุมคณะกรรมการและเครือข่าย ศพก.

ภาพกิจกรรมการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ศพก. ในการงาน Field Day ปี พ.ศ. 2562

ภาพกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ของเครือข่าย ศพก.

กลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ

สำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี

การถอดบทเรียนการสร้างเครือข่ายของ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.)
หัวข้อ “เครือข่าย เข้มแข็ง”

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

คำนำ

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรที่เหมาะสมสำหรับชุมชน เป็นศูนย์กลางการบริการและแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ กับเกษตรกรในชุมชน ดำเนินการในพื้นที่ของเกษตรกรต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งมีองค์ความรู้ที่สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชน ในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาด

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ปัจจุบันมีทั้งหมด ๑๕ ศูนย์ เป็นศูนย์หลัก ๑ ศูนย์ ศูนย์เครือข่าย ๑๔ ศูนย์ โดยทุกศูนย์เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่สามารถเป็นตัวอย่างให้กับเกษตรกรในพื้นที่ เกษตรกรสามารถมาศึกษาหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้กับประธานศูนย์ฯ เพื่อพัฒนาการเกษตรของตนเองได้ สำนักงานเกษตรอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จึงดำเนินการถอดบทเรียนการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เครือข่าย ขึ้นเพื่อนำบทเรียนที่ได้จากการสกัดความรู้ในเรื่องการสร้างเครือข่าย ไปใช้ในการพัฒนางานของศูนย์ฯ สร้างเครือข่ายให้เข้มแข็งพัฒนารูปแบบความรู้ของศูนย์ให้ตรงกับความต้องของเกษตรกร ไปเผยแพร่ให้เกษตรกร และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมงานด้านการเกษตร และพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สำนักงานเกษตรอำเภอวิเศษชัยชาญ

พฤษภาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

	หน้า
๑. สถานการณ์ / ที่มาของจุดที่เลือก	๑
๒. เครือข่าย ศพก. และที่มาของการสร้างเครือข่าย	๒
๓. เป้าหมายของการสร้างเครือข่าย (เป้าหมายรวม)	๓
๔. แต่ละเครือข่ายทำอะไร / มีหน้าที่อะไรบ้าง	๓
๕. ประโยชน์การสร้างเครือข่ายที่แต่ละศูนย์ฯ ได้รับ	๔
๖. แผนพัฒนาเครือข่าย ศพก. เครือข่าย	๔
๗. ปัญหาอุปสรรค และการแก้ไข	๔
๘. ที่มาของแผนที่ใช้ในการแก้ปัญหา	๕
๙. ปัจจัยความสำเร็จของการสร้างเครือข่าย	๕
๑๐. การได้รับปัจจัยสนับสนุน (คน เงิน งาน)	๕

การถอดบทเรียนการสร้างเครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.)
หัวข้อ “เครือข่าย เข้มแข็ง”

๑. สถานการณ์ / ที่มาของจุดที่เลือก

อำเภอวิเศษชัยชาญ มีพื้นที่การเกษตร ประมาณ ๑๑๖,๑๓๕ ไร่ อยู่ในเขตชลประธานทั้งหมด มีการทำการเกษตรหลายอย่างทั้ง นาข้าว พืชผัก ไม้ผล ปศุสัตว์ ประมง ฯลฯ องค์ความรู้ด้านการเกษตรและจุดเรียนรู้ด้านการเกษตรจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ ข้อมูล ทบก. ปี ๖๑

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ของอำเภอวิเศษชัยชาญ ศูนย์ทุกศูนย์เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่สามารถเป็นตัวอย่างให้กับเกษตรกรในพื้นที่ เกษตรกรสามารถมาศึกษาหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้กับประธานศูนย์ฯ โดยมีลักษณะ

๑. ประธาน ศพก. เป็นคนที่มีจิตรอาสา ทั้งในเรื่องสถานที่และองค์ความรู้

๒. มีปราชญ์ในแต่ละด้านในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร

๓. กิจกรรมของ ศพก. สามารถเป็นจุดเรียนรู้ สอบถามข้อมูล ดูงานเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง

๔. ศพก. แต่ละจุดอยู่ในเขตชุมชนที่สะดวกต่อการเดินทางของเกษตรกรในพื้นที่

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ปัจจุบันมีทั้งหมด ๑๕ ศูนย์ เป็นศูนย์หลัก ๑ ศูนย์ ศูนย์เครือข่าย ๑๔ ศูนย์ ดังนี้

๑. ศพก. ตำบลไผ่ดำพัฒนา ประเภทศูนย์เรียนรู้เรื่องข้าว หมู่ ๔ ตำบลไผ่ดำพัฒนา ศพก. หลัก นางสาวเบญจมาศ ทองพูล

๒. ศพก. เครือข่ายตำบลยี่ล้น ประเภทศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) หมู่ ๔ ตำบลยี่ล้น นายสุนทร ศรีลาธรรม

๓. ศพก. เครือข่ายตำบลสี่ร้อย ประเภทศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง / เกษตรทฤษฎีใหม่ / เกษตรผสมผสาน หมู่ ๖ ตำบลสี่ร้อย นายไชยา จิตต์บรรจง

๔. ศพก. เครือข่ายตำบลไผ่วง ประเภทศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง / เกษตรทฤษฎีใหม่ / เกษตรผสมผสาน หมู่ ๑ ตำบลไผ่วง นายชาญยง กสิผล

๕. ศพก. เครือข่ายตำบลคลองขนาก ประเภทศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน หมู่ ๒ ตำบลคลองขนาก นายธีระพล ผุดผ่อง

๖. ศพก. เครือข่ายตำบลห้วยคันแหลน ประเภทศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน หมู่ ๕ ตำบลห้วยคันแหลน นายฉลอง คล้ายสังวาล

๗. ศพก. เครือข่ายตำบลม่วงเตี้ย ประเภทศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการดิน หมู่ ๘ ตำบลม่วงเตี้ย นายสำรวย วงษ์สนอง

๘. ศพก. เครือข่ายตำบลตลาดใหม่ ประเภทศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง / เกษตรทฤษฎีใหม่ / เกษตรผสมผสาน หมู่ ๒ ตำบลตลาดใหม่ นางวรรณี พลายแก้ว

๙. ศพก. เครือข่ายตำบลหัวตะพาน ประเภทศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน หมู่ ๗ ตำบลหัวตะพาน นายประจวบ กลิ่นบุหงา

๑๐. ศพก. เครือข่ายตำบลท่าช้าง ประเภทศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) หมู่ ๕ ตำบลท่าช้าง นายสี เทียนประทีป

๑๑. ศพก. เครือข่ายตำบลหลักแก้ว ประเภทศูนย์เรียนรู้พืชผัก หมู่ ๒ ตำบลหลักแก้ว นายยุคล พูนทอง

๑๒. ศูนย์เรียนรู้การสหกรณ์ สหกรณ์การเกษตรวิเศษชัยชาญ จำกัด ประเภทศูนย์เรียนรู้ด้านสหกรณ์ หมู่ ๗ ตำบลศาลเจ้าโรงทอง นางยุวดี เสือพันธุ์เจริญ

๑๓. ศูนย์เครือข่ายด้านประมงอำเภอวิเศษชัยชาญ ประเภทศูนย์เรียนรู้ด้านประมง หมู่ ๗ ตำบลยี่ล้น นายวิศรุต อ่วมกลัด

๑๔. ศูนย์เรียนรู้เครือข่ายด้านประมง ประเภทศูนย์เรียนรู้ด้านประมง หมู่ ๑ ตำบลท่าช้าง นางสาวตลับเพชร ด้วงประเสริฐ

๑๕. ศพก. เครือข่ายตำบลศาลเจ้าโรงทอง ประเภทศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง / เกษตรทฤษฎีใหม่ / เกษตรผสมผสาน หมู่ ๒ ตำบลศาลเจ้าโรงทอง นายวัชรินทร์ เสนาน้อย

๒. เครือข่าย ศพก. และที่มาของการสร้างเครือข่าย

ศพก. เครือข่าย อำเภอวิเศษชัยชาญ ประกอบไปด้วยศูนย์เรียนรู้ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านข้าว, ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.), ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง / เกษตรผสมผสาน, ด้านการจัดการดิน, ด้านพืชผัก, ด้านสหกรณ์, ด้านประมง โดยมีที่มาของการสร้างเครือข่าย ศพก. คือ

๑. เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางการถ่ายถอดความรู้ เรื่องข้าวตั้งแต่ปลูกถึงเก็บเกี่ยว ในพื้นที่

๒. เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางการถ่ายถอดความรู้ เรื่องการผลิตสารชีวภัณฑ์ วิธีใช้ ประโยชน์ รวมถึงมีการผลิตสารชีวภัณฑ์เพื่อใช้ป้องกันกำจัดโรค แมลง ศัตรูพืช

๓. เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางการถ่ายถอดความรู้ เรื่องการทำการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรผสมผสาน

๔. เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางการถ่ายถอดความรู้ เรื่องการจัดการดิน ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยน้ำหมัก การปรับปรุงบำรุงดิน รวมถึงมีการตรวจวิเคราะห์ดินในพื้นที่

๕. เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางการถ่ายถอดความรู้ เรื่องการปลูกพืชผัก การผลิตผักให้ได้มาตรฐาน GAP

๖. เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางการถ่ายถอดความรู้ เรื่องสหกรณ์ องค์ประกอบของสหกรณ์ การรวมกลุ่มและประโยชน์ของการรวมกลุ่ม

๗. เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางการถ่ายถอดความรู้ เรื่องการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลา กบ

๘. เพื่อให้เกิดจุดเรียนรู้ด้านการเกษตรในพื้นที่และมีกระจ่ายให้มีครอบคลุมพื้นที่

๓. เป้าหมายของการสร้างเครือข่าย

๑. เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ องค์ความรู้ การผลิต เทคโนโลยี นวัตกรรม กิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านการเกษตรของแต่ละ ศพก. ที่มีในอำเภอวิเศษชัยชาญ

๒. เพื่อให้เกิดความสะดวกและง่ายต่อการติดต่อ การเข้าถึงของเกษตรกรและหน่วยงานต่าง ๆ ในการศึกษาดูงาน การจัดสรรงบประมาณ การพัฒนาความรู้

๓. เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีในชุมชน

๔. แต่ละเครือข่ายทำอะไร / มีหน้าที่อะไรบ้าง

<u>หน้าที่ของ ศพก.</u>

๑. ศพก. และ ศพก. เครือข่าย มีหน้าที่หลักในการถ่ายทอดความรู้และเป็นจุดเรียนรู้ ตามความถนัดของประธานศูนย์ฯ ให้กับเกษตรกรในชุมชนและเกษตรกรทั่วไปที่สนใจ

๒. เป็นที่ปรึกษาให้กับเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรของเกษตรกรในชุมชน

๓. รับฟังปัญหาทางการเกษตร การระบาดของโรคแมลงศัตรู ภัยธรรมชาติต่าง ๆ พื้นในพื้นที่เพื่อแจ้งให้ ศพก. เครือข่าย หน่วยงานราชการทราบ

๔. แจ้งประชาสัมพันธ์งานด้านการเกษตรจากทางราชการให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้ทราบ เช่น ข่าวประชาสัมพันธ์การเตือนภัยการระบาดของโรคแมลงศัตรูพืช ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้รับทราบ

<u>หน้าที่ของการเป็นเครือข่าย</u>

๑. ประธาน ศพก. แต่ละแห่ง มีบทบาทหน้าที่เป็นคณะกรรมการระดับอำเภอ เพื่อร่วมพิจารณาการพัฒนาการเกษตร งบประมาณ โครงการ รวมถึงชี้แจงปัญหาการเกษตรของแต่ละพื้นที่

๒. ประธาน ศพก. แต่ละแห่งสามารถเป็นวิทยากรช่วยกันหรือทดแทนกันได้ ในการให้ความรู้แก่เกษตรกรที่มาศึกษาดูงาน

๓. แจ้งประชาสัมพันธ์งานด้านการเกษตรจากทางราชการให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้ทราบ เช่น ข่าวประชาสัมพันธ์การเตือนภัยการระบาดของโรคแมลงศัตรูพืช ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้รับทราบ

๔. รับฟังปัญหาทางการเกษตร การระบาดของโรคแมลงศัตรู ภัยธรรมชาติต่าง ๆ พื้นในพื้นที่เพื่อแจ้งให้ ศพก. เครือข่าย หน่วยงานราชการทราบ

๕. ประโยชน์การสร้างเครือข่ายที่แต่ละศูนย์ฯ ได้รับ

ประโยชน์ที่ ศพก. ได้รับจากการสร้างเครือข่าย

๑. ประธานและสมาชิกศูนย์ฯ จะได้รับความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

๒. ศูนย์ฯ จะได้รับงบประมาณอุดหนุนจากหน่วยงาน ในการพัฒนาศูนย์ฯ เช่น วัสดุ อุปกรณ์ การจัดทำข้อมูลพื้นฐานศูนย์ฯ

๓. ศูนย์ฯ ที่ได้รับงบประมาณในการจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร จะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเป็นวิทยากร การขายผลิตภัณฑ์ที่ศูนย์และสมาชิกผลิต

๔. ศูนย์ฯ จะได้รับข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี นวัตกรรม องค์ความรู้ อย่างรวดเร็ว

๕. ประธานศูนย์ฯ หลักไม่ต้องเดินทางไปให้ข้อมูลกับเกษตรกรทุกพื้นที่ในอำเภอ โดยเกษตรกรรับข้อมูลและบริการจากศูนย์ฯเครือข่ายได้โดยตรง

๖. เกษตรกรเดินทางสะดวก ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

๗. เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการปลูกพืช การระบาดของโรคและแมลง ทั่วถึง รวดเร็ว ทำให้เกษตรกรผลิตได้อย่างมีคุณภาพ

๖. แผนพัฒนาเครือข่าย ศพก. เครือข่าย

๑. พัฒนาศักยภาพเรื่องการถ่ายทอดความรู้ ให้กับประธานและคณะกรรมการงศูนย์ฯ

๒. พัฒนาสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกภายใน ศพก.เครือข่าย ให้เหมาะสมและพร้อมกับการศึกษาดูงานของเกษตรกร

๓. กำหนดหลักสูตรการถ่ายทอดความรู้ของต่ละ ศพก. ให้เหมาะสมและครอบคลุมการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่

๗. ปัญหาอุปสรรค และการแก้ไข

<u>ปัญหาอุปสรรค</u>

๑. เนื่องจากประธานและคณะกรรมการมีภารกิจหลายอย่าง ทำให้ไม่สะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมในบางครั้ง

๒. ศพก. และ ศพก. เครือข่าย ยังขาด วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่าง

๓. ศพก. เครือข่ายบางแห่ง ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม

<u>การแก้ไข</u>

๑. พัฒนาและพลักดันคณะกรรมการ ศพก.ให้มีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมมากขึ้น

๒. จัดหางบประมาณแล้วจัดสรร วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างความพร้อมและความเข้มแข็ง ให้กับศพก. เครือข่าย

๓. จัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมของ ศพก. ทั้งเรื่องการผลิตสินค้า การจัดอบรม การศึกษาดูงาน

๘. ที่มาของแผนที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา

จากปัญหาของดำเนินงาน ดำเนินกิจกรรมของ ศพก. เครือข่าย เมื่อมีการประชุมคณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอ จึงได้นำปัญหาดังกล่าวมาวิเคราะห์และหารือแนวทางแก้ปัญหากัน รวมถึงการวางแนวทางการพัฒนางานเครือข่าย ศพก. ให้ดียิ่งขึ้น

๙. ปัจจัยความสำเร็จของการสร้างเครือข่าย

๑. ประธาน ศพก. และ ศพก. เครือข่าย เป็นคนที่มีจิตรอาสา พร้อมที่จะทำร่วมกันเพื่อส่วนรวม

๒. ศพก. แต่ละแห่งมีจุดเด่นที่แตกต่างกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา สามารถนำไปใช้ได้กับเกษตรกรถึงแม้เกษตรกรจะไม่ได้อยู่ใกล้ ศพก. ที่มีจุดเด่นด้านนั้น

๓. ศพก. มีกระจายทั่วอำเภอทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ส่งผลดีกับเกษตรกรอย่างทั่วถึง

๔. มีการจัดประชุมคณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภออย่างต่อเนื้อง

๑๐. การได้รับปัจจัยสนับสนุน (คน เงิน งาน)

ในการดำเนินงานเครือข่าย ศพก. ในอำเภอวิเศษชัยชาญได้รับปัจจัยสนับสนุน ดังนี้

๑. ได้รับงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตรในการจัดประชุมคณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภออย่างต่อเนื่อง

๒. ศพก. หลัก และ ศพก. เครือข่าย จำนวน ๓ แห่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตรในการจัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์ เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ ป้ายประชาสัมพันธ์ เพื่อพัฒนางานของ ศพก.

๓. ศพก. เครือข่ายจำนวน ๒ แห่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากงบยุทธศาสตร์จังหวัดอ่างทอง ในการจัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์ เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ ป้ายประชาสัมพันธ์ เพื่อพัฒนางานของ ศพก.

๔. ได้รับงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตรในการจัดอบรมเกษตรผู้นำ จำนวน ๓๐ ราย โดยจัดขึ้นที่ ศพก. เครือข่ายตำบลไผ่วง เป็นจุดเรียนรู้

๕. ได้รับงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตรในการจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูการผลิตใหม่ (Field Day) จำนวน ๑๐๐ ราย โดยจัดขึ้นที่ ศพก. เครือข่ายตำบลไผ่วง เป็นจุดเรียนรู้

๖. ศพก. เครือข่าย ได้ถูกจัดตั้งเป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรขององค์กรปกครองท้องถิ่นพร้อมกับการสนับงบประมาณเพื่อการพัฒนา ศพก. เครือข่ายต่อไป

****

สำนักงานเกษตรอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
ข้อมูล ณ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๒

ภาพกิจกรรม

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง